

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Problematika vzdělávání dětí a dětské práce v jižní Indii

The issue of education and child labor in South India

Vedoucí práce:

Mgr. Monika Měrotská

Autor:

Petra Paličková

2011

Na tomto místě bych ráda poděkovala mé vedoucí práce Mgr. Monice Měrotské za její odborné vedení a velmi vřelý přístup.

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla

umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 26.6.2011

podpis

Anotace

Bakalářská práce “Problematika vzdělávání dětí a dětské práce v jižní Indii” pojednává o tom, co je to dětská práce, její úskalí a důsledky, mezinárodní úmluvy zabývající se právy dětí a

stručná historie za zákaz dětské práce. Dále pak práce popisuje základní informace o Indii a indický vzdělávací systém, s jeho současnou problematikou.

Praktická část je zaměřena na zmapování nejhorších forem dětské práce v jižní Indii a na dvě mezinárodní organizace, které se problematikou dětské práce zabývají. Praktická část dále popisuje tři české organizace, které se ohledně této problematiky v jižní Indii angažují a snaží se podpořit děti v jejich vzdělávání.

Ve své práci jsem se zaměřila na oblast jižní Indie, která se skládá ze čtyř států. Všechny tyto státy jsem měla možnost navštívit a podívat se zde do místních škol.

V příloze přikládám vzor indické učebnice a několik fotografií z navštívených škol.

K této problematice se v současné době bohužel nevztahuje skoro žádná odborná literatura, proto jsem čerpala především z aktuálních internetových zdrojů různých organizací, zabývajících se dětskou prací a sociální situací v Indii. Informace jsem porovnávala a v zásadě se nerozcházel. Dále jsem pak čerpala z vlastních zkušeností.

Abstract

Bachelor's thesis "The issue of education and child labor in South India" is about what is child labor, its pitfalls and consequences of international conventions dealing with children's rights and a brief history behind the prohibition of child labor. Then it describes the basic information on India and Indian education system, with its current problems.

The practical part is focused on mapping out the worst forms of child labor in South India and two international organizations that deal with the issue of child labor. The practical part describes three Czech organizations that are on this issue in South India engaged and trying to support children in their education.

In my work I focused on the area of southern India, which consists of four states. All of these states, I had the opportunity to visit here and look into local schools.

In Annex I enclose some photos of the visited schools and pattern of Indian textbooks.

Klíčová slova

Dětská práce, dětská prostituce, Indie, práva dětí, škola, úmluva, zneužívání, vzdělávání

Key words

Agriculture, convecion, child labour,, children laws, child prostitution, exploitation, India industry, school

OBSAH

ÚVOD.....	10
1. PROBLEMATIKA DĚTSKÉ PRÁCE.....	11
1.1. Co je to dětskápráce.....	11

1.2. Práva dětí.....	12
1.3. Úmluva o právech dítěte.....	12
1.4. Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání.....	14
1.5. Mezinárodní úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce.....	14
1.6. Nejhorší formy dětské práce.....	15
1.7. Dětská práva a obchodní společnosti.....	16
2. ZÁKLADNÍ HISTORIE A STATISTICKÉ INFORMACE DĚTSKÉ PRÁCE.....	18
2.1. Historie v letech za zákaz dětské práce.....	18
2.2. Základní oficiální statistiky o dětské práci.....	19
2.3. Globální rozložení dětské práce.....	19
2.4. Sektory.....	19
3. INDIE.....	20
3.1. Obyvatelstvo.....	21
3.2. Náboženské složení.....	21
3.3. Úřední jazyk a nejčastěji používané jazyky.....	21
3.4. Základní poznatky o Indii.....	22
3.5. Sociologické rozdíly.....	22
3.6. Jižní Indie.....	24
4. DĚTSKÁ PRÁCE V INDII.....	25
4.1. Nová forma otroctví.....	26
4.2. Hlavní příčina dětské práce v Indii.....	26
4.3. Je pro chudé rodiny dětský plat nezbytný?.....	27
4.4. Dětská práce versus vzdělání.....	28
4.5. Kde je jádro problému?.....	29
4.6. Gramotnost.....	30
4.6.1. Gramotnost v Indii.....	31
5. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM INDIE.....	32
5.1. Dívky a vzdělání.....	32
5.1.1. Svatba nebo vzdělání.....	33
5.2. Školství.....	34

5.3. Indie a státní školy.....	35
5.3.1. Vysokškoolství.....	36
5.4. Průlom ve školství.....	36
5.5. Vzdělávací systém.....	37
5.5.1.. Známkování.....	38
5.5.2. Prázdniny.....	38
6. NEJHORŠÍ FORMY DĚTSKÉ PRÁCE V JIŽNÍ INDII.....	40
6.1. Výroba cigaret.....	40
6.2. Stříbrnictví.....	41
6.3. Krvavé hedvábí.....	42
6.3.1. Kampaň Ušili to na nás!.....	43
6.4. Zemědělství.....	45
6.5. Domácí práce.....	46
6.6. Dětská prostituce.....	46
7. SVĚTOVÉ ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU DĚTSKÉ PRÁCE A VZDĚLÁVÁNÍM DĚTÍ.....	49
7.1. UNICEF.....	49
7.1.1. Strategie pro počátek 21. Století.....	49
7.1.2. Cíle UNICEF pro 21.Století.....	50
7.1.3. Cíle, k jejichž splnění se nejpozději do roku 2015 zavázaly členské země OSN.....	50
7.2. ILO.....	51
7.2.1. IPEC.....	52
8. ČESKÉ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V JIŽNÍ INDII.....	54
8.1. Člověk v tísní.....	54
8.1.1.. Kampaň Stop dětské práci, je lepší chodit do školy.....	54
8.2. Charita Česká republika.....	56
8.2.1. Projekt adopce na dálku.....	58
8.3. Občanské sdružení Bindu.....	59
ZÁVĚR.....	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	66

SEZNAM ZKRATEK

ILO	Mezinárodní organizace práce; International Labour Organization
IPEC	Mezinárodní program pro eliminaci dětské práce; International
MVF	Lidskoprávní indická organizace; Mamidipudi Venkatarangaiya

Foundation

OSN

Mezinárodní organizace spojených národů; United Nations

Programme on the Elimination of Child Labour

SSA

Mise pro zajištění univerzality vzdělávání v Indii; Sarva Sikša Abihjan

UNICEF

Dětský fond OSN; United Nations Children's Fund

UNIFEM

Rozvojový fond OSN pro ženy; United Nations Development Fund for

Women

Úvod

Téma bakalářské práce Problematika vzdělávání dětí a dětské práce v jižní Indii, jsem si zvolila v rámci zkušeností, z mého pobytu v Indii.

Indii jsem navštívila čtyřikrát, poprvé v roce 2007 a naposledy v únoru 2011, vždy na 2 měsíce. K této zemi mám velmi vřelý vztah, několik let se zajímám o východní filozofii a hinduismus. Indie je duchovní kolébkou východní moudrosti, země plná vůní, barev, přírodních krás, ale na druhou stranu plná velkých paradoxů, nezměrných sociálních rozdílů a obrovské bídy. Při mé první návštěvě této země, jsem si velmi oblíbila malé indické děti. Bohužel podmínky v jakých zde většina dětí a jejich rodin žije, jsou velmi zoufalé a člověk se neubrání vnitřnímu pláči, když tu situaci vidí na vlastní oči. Nádherné a zároveň smutné oči indických dětí na ulici, vzbuzují hluboké emoce a soucit, který se dotkne vašeho srdce.

Indie je země, kde jsou obrovské sociální rozdíly, zvláště město versus venkov. Města jsou přelidněná a na jedné straně žije bohatá skupina obyvatel, kde luxus nezná mezí a hned vzápětí, za končící zdí, člověk může vidět největší lidskou bídu, o které neměl ani potuchy, že je v jednadvacátém století možná. Tyto paradoxy jsou velmi smutné a nejvíc tím vším trpí děti. Většina dětí v Indii nenavštěvuje školská zařízení, ač školní docházka je v Indii povinná a bezplatná. Většina rodičů nemá finanční prostředky na školní uniformu a školní pomůcky, a také je zde velký problém s infrastrukturou. Mnohé děti musejí do školy docházet i několik hodin pěšky, autobusy tam z odlehlých vesnic nejezdí. Rodiče proto pak děti raději využijí, jako pomocnou pracovní sílu, protože je to tak pro ně výhodnější. Velký počet dětí v Indii tak musí mnohdy už od svých 5 až 6 let pracovat. Děti jsou často nuceny pracovat ve velmi tvrdých podmínkách, které mají velice neblahý vliv na jejich fyzický a psychický vývoj. Není žádnou výjimkou, že jsou děti při této práci týrány a mnohdy i sexuálně zneužívány. Musí pracovat kolikrát až 18h denně, dostávají neplnohodnotnou stravu, ve velmi malém množství, aby poté nebyly unaveny a mohly dál odvádět svou práci. Když i přesto na ně po tvrdé práci dolehne únava, jsou bité holí, aby se probraly a dále pracovaly. A to vše za 1 až 2 rupie¹ na den...

Budoucnost těchto dětí je velmi ohrožena. Nedostatečným vzděláním a dětskou prací se děti dostávají do bludného kruhu, ze kterého sami bohužel nemají úniku.

¹ 0,75 – 1,50,- Kč

1. PROBLEMATIKA DĚTSKÉ PRÁCE

1.1. Co je to dětská práce

Dětská práce zahrnuje všechny formy práce, které jsou vykonávány dětmi mladšími 18 let a které jsou škodlivé pro jejich psychické zdraví a vývoj, a brání jim ve školní docházce bez ohledu na to, zda dítě za tuto práci dostává mzdu.

Podle údajů ILO² žilo v roce 2000 na světě 246 miliónů dětí nucených pracovat a z toho 171 milionů pracovalo v podmínkách, které jsou doslova hazardem s jejich fyzickým zdravím, duševním rozvojem a bezpečností. Přesný počet pracujících dětí, ale není nikdo schopný říci, protože jednotlivé státy si většinou žádné statistiky o dětské práci nevedou a když ano, tak jsou silně podhodnocené. Organizace zabývající se tímto problémem, nemají možnost dostat se do všech oblastí, kde se problém dětské práce předpokládá. Shodují se ale na tom, že jde o několik stovek milionů dětí.

Největší podíl na světové populaci pracujících dětí má Asie (61 %), následuje Afrika (32 %) a Latinská Amerika (7 %). Celkem 22% všech pracujících jsou děti.

Podle zprávy „Konec dětské práce: nadosah“, kterou vydala začátkem května 2006 Mezinárodní organizace práce (ILO), bylo v roce 2004 na celém světě 218 milionů pracujících dětí. Ve zprávě se také konstatovalo, že od roku 2000, byl zaznamenán pokles o jedenáct procent. Tyto statistiky ovšem započítávají pouze takzvané ekonomicky aktivní děti, což zdaleka nezahrnuje všechny pracující děti. Mnohé z nich nejsou totiž za svou práci placeny - pečují o své sourozence, obhospodařují pole a dobytek nebo pracují v rodinné řemeslné dílně, v dopravě, v hotelech a restauracích. Mnoho dalších dětí pracuje jako pouliční prodavači, čističi bot nebo služebné v domácnostech bohatších sousedů. Pouze 5 % dětí je zaměstnáno formálně – většinou jde o práci načerno, založené na ústní dohodě, při které nevznikají žádné nároky na plat nebo důstojné zacházení.³

Charakter dětské práce je neformální, skrytý. Údaje oficiálních a neoficiálních statistik se často až několikanásobně liší. Pracující děti mají velmi malou možnost se jakkoliv bránit, zvláště když na jejich příjmu závisí celá jejich rodina, a firmy, které dětskou práci využívají, to pochopitelně nikde neuvádějí.

² Mezinárodní organizace práce - International Labour Organization

³ *STOP dětské práci, je lepší chodit do školy: Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit 2011-13-06). Dostupné na WWW : <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=174>

Tyto děti nikdy nezažijí, co je to dětství, co je to radost si z hraní s kamarády. Od útlého dětství je čeká jen tvrdá dřina a to až do dospělosti, kdy ve většině případů nezůstanou bez následků. Děti jsou často nemocné, podvyživené a zdravotní, a psychické následky si nesou po celý život. Z důvodu nemožnosti navštěvovat školu, jsou ve většině případů negramotné a tak jejich šance na lepší budoucnost je mizivá. Tím pádem se z toho stává začarovaný bludný kruh a svým dětem pak následně nemají co nabídnout, nemají finanční prostředky, aby je mohli poslat do školy. Ač by si to moc přáli a vědí, že jedině tak má jejich dítě šanci na lepší budoucnost a možnost vymanit se z tohoto bludného kruhu, a mnohdy z života na ulici. Bohužel sociální situace jim to ale neumožňuje, a tak je pro ně dítě prospěšnější, když může co nejdříve pracovat a pomáhat tak rodině k přežití.

1.2. Práva dětí

„Práva dětí jsou lidská práva. Děti mají právo nepracovat a právo na vzdělání. Práva však zároveň předpokládají povinnosti jiných. Hlavní odpovědností států je respektovat, chránit a dodržovat lidská práva. Zároveň se stále častěji objevuje názor, že odpovědnost respektovat lidská práva zakotvená v mezinárodních smlouvách a úmluvách mají mít i firmy a obchodní společnosti. Tuto skutečnost v nedávné době potvrdil Zvláštní zástupce OSN pro podnikání a lidská práva John Ruggie ve své zprávě určené Radě pro lidská práva.“⁴

„Dodržování a důsledné naplňování dětských práv je základní podmínkou všestranného rozvoje dětí, a tím i trvalého rozvoje společnosti.“⁵

K tomuto dodržování slouží mezinárodní úmluvy:

1.3. Úmluva o právech dítěte

Convention on the Right of the Child - Konvence byla přijata Valným shromážděním OSN a připravena k ratifikaci dne 20. listopadu 1989, v platnost vešla v roce 1990. Od té doby ji postupně ratifikovaly všechny státy světa⁶ (s výjimkou USA a Somálska), a stala se tak nejširší přijatou smlouvou o lidských právech v historii.

⁴ *STOP dětské práci, je lepší chodit do školy: Dokumenty* (online). není uvedeno (cit 2011-13-06). Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/stop_detska_praci1.pdf

⁵ *UNICEF: O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-13-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

⁶ ČR smlouvu ratifikovala roku 1993

Úmluva o právech dítěte obsahuje celkem 54 článků. Dítětem se podle ní „rozumí každá lidská bytost mladší 18 let“ (čl. 1 Úmluvy). Úmluva je formulována velice pečlivě, s přihlédnutím ke všem kulturním, náboženským, etnickým, politickým, ekonomickým a dalším odlišnostem mezi jednotlivými státy, národy a národnostními skupinami. Jednotlivá práva formuluje tak, aby z nich bylo patrné, že jsou součástí celého komplexu práv, zajišťujících optimální rozvoj všech osobnostních předpokladů dítěte, a zároveň tak, aby se dílčí základní práva mohla stát oporou pro prostou ochranu života a alespoň základní rozvoj dětí v zemích, které jsou na nižším stupni společenského vývoje.

Přijetím Úmluvy o právech dítěte na sebe vlády jednotlivých zemí, vzaly povinnost zařadit práva v ní obsažená do legislativních norem ve svých zemích. A nejen to. Pravidelně musí Výboru pro práva dětí OSN podávat podrobné zprávy o postupu implementace Úmluvy a o stavu dětí ve svých zemích, poté je před tímto Výborem obhájit a následně – podle přijatých Závěrů Výboru - event. i sjednat nápravu v oblastech, ve kterých situace dětí není v souladu s Úmluvou. Ani Česká republika není z tohoto pravidla výjimkou.

Úmluva o právech dítěte pokrývá 4 široké kategorie práv dětí:

Práva na život a přežití – zahrnují právo na život, přiměřenou životní úroveň, bydlení, výživu, zdravotní péči atd.

Práva na osobní rozvoj – zahrnují právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství a přístup k informacím, ale také právo na hru a zábavu.

Práva na ochranu – zahrnují právo na ochranu proti všem druhům krutosti, vykořisťování a zneužívání, svévolnému oddělení od rodiny, ale i právo na ochranu proti poškozování v systému trestního práva.

Participační práva – zahrnují právo dětí svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech ovlivňujících jejich život.⁷

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva

⁷ UNICEF: *O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-14-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=1> <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.“⁸

1.4. Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání

Minimum Age Convention - Úmluva č.138 o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání byla přijata členy Mezinárodní organizace práce 26.6. 1973. Úmluvu ratifikovalo 150 států⁹ světa.

Úmluva stanoví, že pracovat nesmějí děti mladší 15 let (rozvojové země mohou jakožto věkovou hranici zvolit 14 let). Věk 15 let není maximální hranice - některé země, včetně Brazílie, přijaly jako minimální věkovou hranici pro práci 16 let. Ve většině rozvojových zemích je povolena lehká práce pro děti ve věku 12 a 13 let, za předpokladu, že vykonávaná práce nebrání jejich vzdělávání.

Součástí obou Úmluv je zákaz vykonávání nebezpečné práce pro děti mladší 18 let.

1.5. Mezinárodní úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce

Worst Forms of Child Labour Convention - Mezinárodní úmluva č. 182 byla přijata v rámci Mezinárodní organizace práce v roce 1999 a v platnost vstoupila o rok později. Úmluvu ratifikovalo již 165 zemí¹⁰ světa.¹¹

Indie tyto dvě úmluvy zatím neratifikovala.

Po zkušenostech z pobytů v Indii, chápu, proč Indie tuto úmluvu ještě neratifikovala. V současné době, vzhledem k tomu jaká je v Indii situace, by ratifikace této smlouvy byla velmi těžko uskutečnitelná, aby následně byli v Indii schopni tuto úmluvu dodržovat a za porušení adekvátně sankcionizovat. Při takové rozloze země, s počtem obyvatel přes jednu

⁸ UNICEF: *O Dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-14-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

⁹ Česká republika 26.4.2007

¹⁰ Indie tuto úmluvu ještě neratifikovala

¹¹ UNICEF: *O Dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-14-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

miliardu a zvláště v odlehlých venkovských oblastech, to zatím v současné době v Indii, dle mého názoru není reálně proveditelné a uhlídatelné.

Úroveň praktického naplňování dětských práv a úmluv se v jednotlivých státech a oblastech světa liší, dle stupně jejich vyspělosti, vlivem náhlé změny situace, např. ozbrojeného konfliktu nebo přírodní katastrofy, apod..

„Nejlepší zájem dítěte“ v praxi vyspělých zemí znamená, neustále sledovat stav dětí a stupeň uspokojování jejich potřeb, pružně reagovat na všechny změny v těchto potřebách a na jejich vývoj s měnícími se podmínkami společnosti.

Naproti tomu v mnohých rozvojových zemích doposud stále nejsou dodržována ani elementární dětská práva. Miliony dětí zde žijí ve velké chudobě, jsou nejruznějšími způsoby diskriminovány, vykořisťovány a zneužívány, umírají na nemoci, kterým lze předcházet, nemají přístup ke vzdělání či k dostačujícímu vzdělání.¹²

1.6. Nejhorší formy dětské práce

Děti velmi často pracují i v těch nejtěžších a nebezpečných podmínkách, které jsou ve většině vyspělých států zakázány, nejen dětem a mladistvým, ale také dospělých ženám. Jedná se o formy práce, které ohrožují bezpečnost, zdraví a morální vývoj dítěte. Patří sem například těžba v dolech a kamenolomech, ale i otroctví, prostituce nebo obchod s drogami.

Nejhorší formy dětské práce podle Mezinárodní úmluvy o zákazu a opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce

a) všechny formy otroctví nebo praktik podobných otroctví, jako je prodej a obchodování s dětmi, poddanství pro dluhy a nevolnictví a nucená nebo povinná práce, včetně nuceného nebo povinného najímání dětí v účasti ozbrojených konfliktech;

b) užívání, získávání nebo nabízení dítěte k prostituci, k výrobě pornografie nebo pro pornografická představení;

c) užívání, získávání nebo nabízení dítěte k nezákonným činnostem, zejména k výrobě a obchodování s drogami, tak jak jsou definovány v příslušných mezinárodních smlouvách;

d) práci, která svou povahou nebo okolnostmi, za nichž je vykonávána, je schopna

¹² UNICEF: *O Dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-13-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

poškodit zdraví, ohrozit bezpečnost nebo morálku dětí.¹³

V současné době podle UNICEF¹⁴ pracuje na 115 000 000 dětí v nebezpečných pracovních podmínkách. Což je naprosto hrozné a nepředstavitelné číslo.

1.4. Dětská práva a obchodní společnosti

Velký podíl na nedodržování dětských práv a zneužívání dětské práce, mají také ve velké míře obchodní společnosti. Spousta oblečení se v posledních letech nechává šít v Asii. V největší míře na tom mají podíl hlavně děti, které jsou k práci nucené a pracují v naprosto nevyhovujících podmínkách.

„Všeobecná deklarace lidských práv uvádí, že „každý orgán společnosti“ by měl přispět k tomu, aby bylo dodržování a uplatňování lidských práv zajištěno. To se samozřejmě týká i obchodních společností. Úmluva o právech dítěte, kterou schválily téměř všechny státy světa, zavazuje státy k tomu, aby „uznávaly právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která pro něj může být nebezpečná nebo mu bránit ve vzdělávání, či která by škodila jeho zdravotnímu, tělesnému, duševnímu, duchovnímu nebo sociálnímu rozvoji.“

Signatářské státy Úmluvy o právech dítěte se zavázaly, že tuto povinnost začlení do svých národních legislativ. Z důvodu soudružnosti jsou také povinni zajistit, aby společnosti spadající do jejich soudní pravomoci dodržovaly mezinárodní dohody i mimo domácí trhy.

Směrnice Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pro nadnárodní podniky (OECD) dále stanoví, že podniky by se měly „podílet na účinném odstraňování práce dětí“. Řadu zásad, které by podniky měly dodržovat, obsahuje i projekt Spojených národů *Global Compact* (Globální dohoda), včetně zásady 5: podniknutí účinných kroků k ukončení práce dětí.

Téměř univerzálně ratifikovaná Úmluva OSN o právech dítěte definuje děti jakožto veškeré osoby mladší 18 let. Zavazuje státy k zavedení povinného a bezplatného základního vzdělání. Členské státy jsou Úmluvou navíc vázány stanovit odpovídající pokuty a jiné sankce na ochranu dětí před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro dítě nebezpečná nebo bránit dítěti ve vzdělávání.

¹³ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy: Dokumenty* (online). není uvedeno (cit 2011-14-06). Dostupné na WWW: <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=175&idp=184>

¹⁴ Dětský fond OSN

V rámci nejednoznačnějších mezinárodních úmluv - viz výše, které sepsaly společně národní vlády, sdružení zaměstnavatelů a odbory v Mezinárodní organizaci práce, jsou tudíž obchodní společnosti z politického i morálního hlediska povinny tyto úmluvy zavádět. Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání a Mezinárodní úmluva o zákazu okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce, nejen popisují, proč by měly společnosti zasahovat proti dětské práci, ale také jasným vysvětlením skutečnosti, že prvořadě jsou státy odpovědné za respektování, ochranu a naplňování lidských práv, včetně práva nestát se obětí dětské práce. Výše uvedenou Úmluvu o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání ratifikovalo 150 států a Úmluvu o nejhorších formách dětské práce, celkem 165 států, včetně téměř všech členských států EU.

V červnu roku 1998 byla přijata Deklarace Mezinárodní organizace práce o základních zásadách a právech při práci, ve které je stanoveno „účinné odstraňování práce dětí“, a ve které bylo prohlášeno, že *„všichni členové, i pokud dané Úmluvy neratifikovali, mají povinnost vyvstávající ze samotného členství v Organizaci, ctít, hájit a uplatňovat, v dobré víře a v souladu s Ústavou (MOP), zásady týkající se základních práv, která jsou předmětem této Úmluvy...“*¹⁵

¹⁵ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy: Dokumenty* (online). není uvedeno (cit 2011-14-06). Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/stop_detska_praci1.pdf

2. ZÁKLADNÍ HISTORIE A STATISTICKÉ ÚDAJE O DĚTSKÉ PRÁCI

2.1. Historie v letopočtech za zákaz dětské práce

1396 - Italský stát Benátky zakazuje práci dětí mladších než 13 let.

1630 - Londýn je požádán o zaslání stovky „nehodných chlapců a dívek“ na práci v tkalcovských dílnách ve virginských koloniích v Americe.

1774 - Zavedení povinné školní docházky v Habsburské monarchii.

1800 - Počátkem 19. století tvořili děští pracovníci až třetinu všech dělníků v amerických továrnách.

1860 - V Británii pracuje 50 procent všech dětí, mnohé z nich pracují až 80 hodin týdně.

1866 - Mezinárodní kongres dělníků vyzývá ke vzniku hnutí proti dětské práci.

1878 - Startuje první kampaň proti dětské práci v Indii.

1904 - V USA vzniká Národní komise proti dětské práci.

1919 - Československo přijímá zákon o zákazu dětské práce (pro děti mladší 12 let).

1919 - Založení Mezinárodní organizace práce (ILO), kterou tvoří pracovní komise složená ze zástupců devíti států, včetně ČSR.

1937 - Článek 24 Indické Ústavy konstatuje, že „žádné dítě mladší 14 let by nemělo pracovat v továrnách nebo dolech, nebo vykonávat jakoukoliv riskantní práci“.

1973 - ILO Konvence 138 ustanovuje jako hranici vstupu do zaměstnání věk 15 let, 18 let pak pro morálně nebo fyzicky nebezpečnou práci. Konvenci podepsalo 132 zemí.

1989 - Konvence o právech dítěte – mezinárodní dohoda o právech dětí byla schválena. Všeobecným shromážděním OSN a ratifikována všemi zeměmi kromě USA a Somálska.

1992 - Vznik Mezinárodního programu pro odstranění dětské práce (IPEC) v rámci ILO.

1999 - ILO Konvence 182, podepsaná 147 zeměmi, usiluje o okamžitý zákaz a odstranění nejhorších forem dětské práce

2003 - Startuje kampaň „Stop dětské práci, je lepší chodit do školy“.

2004 - ILO publikuje novou zprávu, která poukazuje na pokles pracujících dětí z 246 na 218 milionů.

2015 - Jeden z rozvojových cílů tisíciletí: Dětská práce je odstraněna a všechny děti chodí do školy.

- podle současného vývoje cíl splněn nebude.

2.2. Základní oficiální statistiky o dětské práci z roku 2004

Počet pracujících dětí	218 milionů
Počet pracujících dětí pod 12 let	108 milionů
Počet dětských úmrtí v souvislosti s prací	22 tisíc ročně

2.3. Globální rozložení dětské práce

Počet pracujících dětí v Asii	122 milionů
Počet pracujících dětí v subsaharské Africe	49,3 milionů
Počet pracujících dětí v Jižní Americe a Karibiku	5,7 milionů
Počet pracujících dětí jinde (Evropa, Blízký Východ, Severní Afrika)	41 milionů

2.4. Sektory

Počet dětí pracujících v zemědělství	150 milionů (69%)
Počet dětí pracujících v průmyslu	20 milionů (9%)
Počet dětí pracujících ve službách	48 milionů (22%)

12. červen - Mezinárodní den boje proti dětské práci

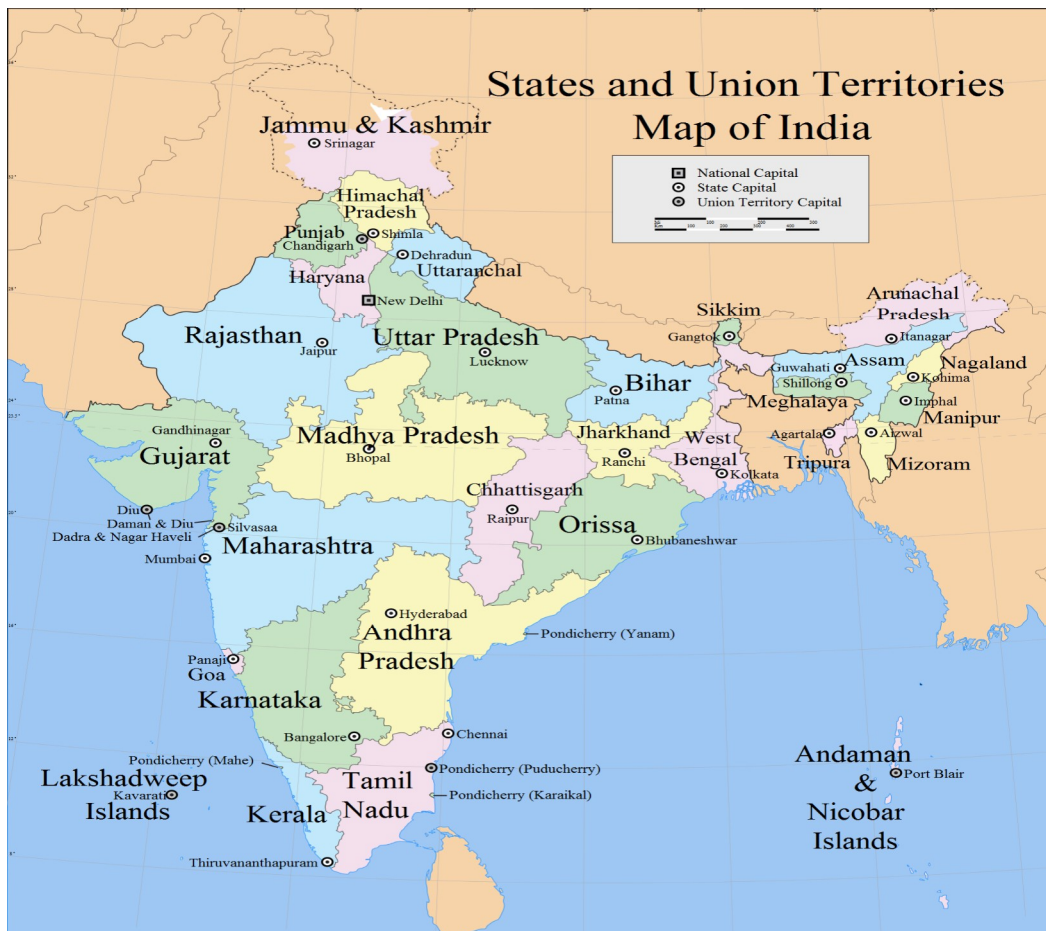
- Ustanoveno Mezinárodní organizací práce v 2002.

20. listopad – Mezinárodní den dětských práv

Ustanovený roku 1989 jako připomínka přijetí Deklarace dětských práv v roce 1959 a Konvence práv dítěte v roce 1989.¹⁶

¹⁶ *Rozvojovka: Dětská práce* (online). 2007 (cit. 2011-15-06). Dostupné na WWW: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_227.pdf

3. INDIE

Zdroj: Maps of India

Oficiální název: Indická republika, v hindi Bhárat Ganrádža.

Hlavní město: Nové Dillí – nejhustěji obydleno, žije zde 28 000 obyvatel na km²

Rozloha: 3 287 590 km² (7. na světě) z toho 9,5 % vodní plochy

Počet obyvatel: 1 210 miliardy obyvatel (2011) – druhá nejlidnatější země světa

Státní zřízení: parlamentní republika – administrativně rozdělena na 28 svazových států, 6 svazových teritorií a teritorium hlavního města, s demokratickým, parlamentním zřízením

Vznik: 15. srpna 1947 (nezávislost na Velké Británii)

Prezident: Pratibha Pátilová

Měna: indická rupie – Rs, INR : 1 USD = 45,16 INR, 1 EUR = 59,66 INR

3.1 Obyvatelstvo

Hustota zalidnění: 385 obyvatel na km², jde o 33 nejhustěji obydlenou zemi

Podíl ekonomicky činného obyvatelstva: 47,5 %. (2005)

Průměrná délka života: muži 67 let, ženy 72 let

Průměrný přírůstek obyvatelstva: 1,38 %.

Podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby: 25%

Asi 10tina obyvatel žije ve městech nad 1 milion obyvatel, kterých má Indie 42. Největší je Mumbai s 16,4 mil. (aktuálně druhé nejlidnatější město světa), dále hlavní město Nové Dillí s 12,8 mil. (4. nejlidnatější na světě), třetím v pořadí je Bangalore s 5,3 mil.¹⁷

3.2. Náboženské složení

- hinduismus 940 milionů obyvatel (80 %)
- islám 158 milionů obyvatel (13,4 %)
- křesťanství 27 milionů obyvatel (2,3 %)
- sikhismus 22 milionů obyvatel (1,9 %)
- buddhismus 8 milionů obyvatel (0,8 %)
- džinismus 4 miliony obyvatel (0,4 %)

3.3. Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky

Nejdůležitějším jazykem pro národní, politickou a obchodní komunikaci je angličtina. Úředním jazykem je prohlášena standardní hindština (ovládá ji přes 40 % obyvatelstva), angličtina je druhým uznaným úředním jazykem, dalšími rozšířenými jazyky jsou bengálština (8,1% obyvatel), telugu (7,2% obyvatel), maráthština (7%), tamilština (5,9%) a urdština (5%).

Každý svazový stát si k hindštině může zvolit svůj oficiální jazyk, indická ústava

¹⁷ Hinduistan : Základní informace o Indii (online). 2010-2011 (cit. 2011-17-06). Dostupné na WWW: <http://www.hindustan.cz/indie/default.aspx>

uznává 18 hlavních jazyků a dále se zde také mluví 1650 dialekty.¹⁸

3.4. Základní poznatky o Indii

- Indie je více jak 5 tis. let starou civilizací
- V Indii se mluví 325 jazyky, 1600 dialekty, 18 oficiálními jazyky, Indie je největším anglicky hovořícím národem na světě
- Celkový HDP Indie je 870 miliard USD, míra růstu HDP je 8%
- Indie má parlamentární systém a je oficiálně největším demokratickým zřízením na světě
- Indie je čtvrtou největší ekonomikou na světě
- Indie disponuje třetí největší armádou na světě
- Indie je druhá největší světová líheň vědců a inženýrů
- Míra růstu exportu z Indie v letech 2004-2005 byla 24% a dosáhla 80 miliard USD,
- Míra růstu importu do Indie v letech 2004-2005 byla 35% a dosáhla 106 miliard USD
- Průmyslová výroba v letech 2004-2005 rostla 9% tempem, maloobchodní trh 13 % tempem
- Indie disponuje 380 univerzitami a 11 tisíci fakultami
- V roce 2008 dosáhl počet zaměstnanců v oblasti IS (software) více jak 2 mil, což činí Indii v IS/IT světovou velmocí
- Jack Welch (General Electric), Bill Gates (Microsoft), a Michael Dell (Dell) považují Indii za největší a nejpozoruhodnější zdroj intelektuální pracovní síly na světě.

5. Sociologické rozdíly

Indie je kulturně a přírodně bohatou zemí, zemí protikladů a kruté krásy, má stovky nádherných památek i přírodních oblastí. Vysoké hory na severu, teplé moře na jihu, horské ledovce i poušť – jsou vykoupeny chudobou obyvatelstva a nerozvinutou zdravotní péčí.

Indie má dvě tváře. V posledních letech zaznamenává rychlý hospodářský rozvoj, který se však dotýká obyvatel země velmi nerovnoměrně. Na jedné straně zde najdeme nejmodernější IT průmysl, výrobu jaderných zbraní či kosmický program, na straně druhé zde umírají lidé bez lékařské péče, milióny dětí jsou nevzdělané a nechodí do školy, a poslední dobou se zde také rapidně rozšiřuje nemoc AIDS.

Čtvrtina obyvatel zde žije pod hranicí chudoby, tj. s denním příjmem menším než

¹⁸ *Businessinfo: Indie – základní informace o teritoriu* (online). 1997-2011 (cit. 2011-20-06). Dostupné na WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000422/>

jeden americký dolar. Odhaduje se, že v příměstských slumech žije stále na 50 milionů lidí. Boj s chudobou znamená v podstatě jediné, vytvářet nová a nová pracovní místa. Jen pro udržení stavu musí Indie každoročně vytvořit deset milionů nových pracovních míst.¹⁹

Nejslabší stránkou současné Indie jsou propastné sociologické rozdíly. V Indii je velké procento negramotných obyvatel, což velmi kontrastuje se systémem špičkových vzdělávacích institucí. Indie je z tohoto pohledu zemí dvou extrémních světů. Světa pohádkově bohatých a světa neuvěřitelně chudých. O co větší je chudoba prvních, o to více bohatne strana druhá. I přes nekonečné úsilí místních vlád a v důsledku i celého vyspělého světa, velikost Indie bohužel neumožňuje, aby se situace zlepšovala rychleji. Dochází zde k posunům, ale z našeho středoevropského pohledu, jen k velmi pomalým. Pracovní podmínky jsou zde pro mnohé velmi kruté, pro Evropany nepochopitelné, pro místní obvyklé. Kontrolní systémy nefungují a kdo pobýval nějaký čas v Indii, pochopí, že mnohé je i zcela nekontrolovatelné. Životní podmínky téměř čtvrtiny Indů jsou katastrofální. Aby vůbec přežili, stěhují se na okraj velkých megapolí, kde přežívají v plechových chýších - podobných stanovým táborem, bez dostatečné hygieny, zdravotní péče, o vzdělání nemluvě. Tyto tzv. „slumy“ jsou největší hrůzou současné Indie. Vše je ale třeba vnímat v kontextu s její velikostí.

Např. v Bombaji (Mumbai), která je obchodním centrem Indie, kde žije téměř 16,4 mil. obyvatel, tak více jak 7 mil. jich žije v plechových osadách na kraji města. V této slumové oblasti vychází na 7 tis. lidí jeden kohoutek pitné vody. Ale skoro každá „domácnost“ má kabelové připojení, aby mohli sledovat Bollywodské filmy, a utíkat si tak z kruté reality. Jak smutné, paradoxní a pro nás naprosto nepochopitelné...

V neznámějším jihoindickém městě Bangalore, byla vytvořena zóna, která je světově proslulá, jako IT centrum Indie. V této několikamilionové metropoli, uprostřed indické džungle, je možné nalézt paláce nejvýznamnějších světových producentů z oboru IS/IT, špičkové výzkumné a datové základny, kvalitní univerzity, průmyslové zóny a vědecká pracoviště. Bangalore si tím vysloužilo název „Silicon Valley of Asia“, na jehož základě vznikají další podobné zóny ve světě. Vlastní technologická vybavenost Indie je nicméně velmi různorodá. Ve velkých městech je na vysoké úrovni, srovnatelná s jinými světovými metropolemi, naopak venkov je z tohoto pohledu velmi zaostalý, což odpovídá mimořádně

¹⁹ *Indie: Obyvatelstvo* (online).2009 (cit. 2011-22-06). Dostupné na WWW: <http://www.indie.asiat.cz/obyvatelstvo.php>

míře chudoby na vesnicích.²⁰

Z vlastních zkušeností vím, jak jsou v Bangalore tyto rozdíly do očí bijící a velmi smutné. Město s tak velkým ohlasem ve světě, co se IT průmyslu týká a na druhé straně na ulicích zde žije tisíce chudých žebrajících rodin s dětmi, jejichž děti pravděpodobně nikdy nedosáhnou ani základního vzdělání.

3.6. Jižní Indie

- Jižní Indie zahrnuje celý indický poloostrov.
- Tvoří ji státy: Andhra Pradesh, Karnataka, Kerala a Tamil Nadu.
- Žije tu přibližně 360 milionů obyvatel.
- Průměrná gramotnost je zde 73%.
- Stát Kerala, patří k nejlevicovějším státům Indie. Žije zde většina z celkového počtu křesťanů a většina dětí zde chodí do školy.
- Kerala má největší gramotnost v celé Indii - 91%.
- V jižní Indii je nejvíce zastoupeno zemědělství, kde pracuje 47,5 populace. 47,8%.²¹

²⁰ HAVLÍČEK, Karel. Špičkové technologie a příležitosti v exotické Indii, *Marketing Magazine*. 2007, č..3, s 15

²¹ *Indie: Sites on Inida* (online). 1996-2005 (cit. 2011-22-07). Dostupné na WWW: <http://www.india.org/IndiaSites/index.htm>

4. DĚTSKÁ PRÁCE V INDII

Oficiální odhady indické vlády uvádějí, že v zemi pracuje sedmnáct milionů dětí. Už tento samotný údaj by řadil Indii na první místo. Nevládní organizace však za použití stejných výzkumných metod docházejí k více než dvojnásobnému počtu. Když se následně spočítají všechny děti, které nechodí do školy, jde až o sto milionů. Jak jsou takové odlišnosti možné? Oficiální výzkumy, ať už indické vlády nebo ILO, počítají pouze takzvané ekonomicky aktivní děti, které jsou za svou práci placeny. Naprostá většina dětí však pracuje ve vlastní nebo cizí domácnosti a nedostávají žádný plat. Je tedy téměř nemožné množství pracujících dětí spočítat přesně.²²

V Indii je dětská práce rozšířena už od pradávna. Děti zde vždy musely pracovat, především v zemědělství, kde pomáhaly svým rodičům. Později začaly pracovat i na ulicích a živit se pouličním prodejem. S příchodem rozvoje továren a manufaktur, později i zde.

Podle oficiálních údajů, se takzvané nejhorší formy práce vztahují jen na dva miliony dětí, tedy naprostou menšinu dětí. Neoficiální odhady MV Foundation²³ docházejí ale až ke stovce milionů, když počítají všechny děti, které nemůžou chodit do školy a jsou následně nuceny těžce pracovat.²⁴

Na dětskou práci také měl a doposud má, vliv kastovní systém²⁵. Tzv. nedotknutelní (nejnižší kasta) museli vykonávat ta nejhorší a nejpotupnější zaměstnání (pálení mrtvol, odstraňování výkalů...) a jejich dětem bylo vzdělávání zakázáno. V některých částech Indie to takhle stále funguje. V roce 1950 byl kastovní systém v Indii oficiálně zrušen a byla zakázána diskriminace této kasty. Děti z těchto rodin neplatí na rozdíl od jiných školné, mají

²² *Člověk v tísni: Užívat děti ku práci se zakazuje* (online). 2006 (2011-22-06). Dostupné na WWW: <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?parent=&sid=&id=136&idArt=305>

²³ Organizace z jižní Indie, státu Andra Phradesh - pracuje od roku 1991 na odstranění dětské práce ve všech jejích formách, a začlenění dětí do škol. V současné době má přes 30 tisíc dobrovolníků a realizuje program ve státě Andra Phradesh, pro 2500 vesnic.

²⁴ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy, Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit. 2011-18-06). Dostupné na WWW: <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=174>

²⁵ Vznik 1500 př. n. l. - obyvatelstvo náleží podle svého původu a podle svých předků do určité kasty, která má svá vlastní pravidla a je jasně oddělena od ostatních sociálních skupin.

zdarma školní uniformy, jídlo ve školní kuchyni a průkazky na veřejnou dopravu. Studenti dostávají stipendia, dospělí jsou zvýhodňováni při hledání zaměstnání. Ne ale všude je to dodržováno, zvláště na venkově je kastovní systém stále živý a kasta nedotknutelných silně diskriminována, děti nevyjímaje, ty tím následně trpí nejvíce.

4.1. Nová forma otroctví

Nejméně patnáct milionů dětí v Indii odpracovává dluhy svých rodičů. Většina nevzdělaných a chudých rodin v Indii nemá žádný majetek. Potřeba alespoň minimálních finančních prostředků na každodenní přežití vede rodiny k tomu, že se zadlužují. Omezené prostředky jim už ale neumožňují dluh splatit, a tak prodej dítěte, třeba majiteli hedvábnické dílny, představuje časté řešení, jak se pokusit dluh umořit.

Obnos peněz, který rodina za prodej dítěte obdrží, je většinou jen symbolický, a tak získané peníze hned investuje na splátku dalšího dluhu nebo jen na nejnnutnější každodenní výdaje za jídlo, v horším případě za alkohol. Děti se tak stávají jakýmsi druhem výměnného zboží mezi rodiči a zaměstnavateli. Jejich šance na návrat do rodiny jsou minimální. Děti se stávají majetkem zaměstnavatele a samy nemají možnost se od práce osvobodit. Často utíkají zpět ke svým rodinám, ale ta je vždy vrátí zpět k zaměstnavateli. Doba, po kterou mohou být využívány jako pracovní síla, není nikde definována ani limitována, a tak se děti stávají novodobými „otroky“ na mnoho let.

Není výjimkou, že děti jsou prodány třeba už ve čtyřech letech. Potom pracují minimálně dvanáct hodin denně, šest až sedm dní v týdnu. Žijí a spí v prostorách dílny na holé zemi a mezi stroji. Zastrasování, fyzické a sexuální násilí jsou častými způsoby, jak se zaměstnavatelé snaží děti přinutit k poslušnosti nebo je za něco potrestat, když se jim zdá, že nepracují, tak rychle, jak oni potřebují.²⁶

Také zde dochází velmi často k dětským únosům, kdy o dětech už nikdy nikdo neuslyší. Unesené děti se pak dostávají do žebráckých gangů, kde jsou nuceny žebrat a mnohdy jsou fyzicky zohyděny, aby byl efekt žebrání více důvěryhodný. Nebo se pak děti využívají jako pracovní síla či se prodávají – stává se s nimi všechno možné.

4.2. Hlavní příčina dětské práce

²⁶ *Člověk v tísní: Skryto za krásou hedvábí* (online). 2006 (cit. 2011-16-06). Dostupné na WWW: <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=665&idArt=842>

Hlavní příčinou dětské práce v Indii, je chudoba. Propojení chudoby s dětskou prací je nevyhnutelné a fakt, že mnoho rodin nemá žádný majetek. Rodiče jsou obvykle nezaměstnaní nebo velmi špatně placení za vykonanou práci. Potřeba aspoň minimálních finančních prostředků na každodenní přežití, pak vede k tomu, že rodiče pošlou děti místo školy pracovat, aby trochu přilepšili rodinnému rozpočtu. I přesto, že chudoba je považována za jednu z hlavních příčin dětské práce, zdaleka to ale není příčina jediná, která by automaticky problém dětské práce vytvářela.

Další příčinou toho, proč mnoho dětí končí v práci místo ve školních lavicích, je nedostatek kvalitních a dostupných škol, ač je školní docházka sice v Indii zdarma, pro většinu dětí je v rámci chudoby rodiny nedostupná anebo je jen pro bohaté děti. Pro rodiče, kteří si nemohou dovolit platit uniformu a školní pomůcky, je tak mnohem jednodušší poslat děti pracovat.

Další podíl na dětské práci je i fakt, že v Indii je dětská práce považována již od pradávna za normální. Žádný společenský zákon, který by říkal opak, neexistuje. Zákony, které by se dětskou prací zabývaly, jsou vzhledem k tak velkému počtu obyvatel nefunkční a špatně se vymáhají.²⁷

Dětská práce ovšem nepramení jen z problémů, se kterými se potýká Indie a chudé země. Na jejím prohlubování se v podstatě podílíme my všichni, především tím, jak se v každodenním životě chováme, jako občané spotřebitelé. Čím více roste poptávka po levných výrobcích a produktech, které si kupujeme, tím víc se dodavatelé a výrobci snaží snižovat náklady na jejich výrobu. Děti představují levnou pracovní sílu. Zaměstnavatelé jim mohou platit málo nebo vůbec. Děti svá práva neznají a neumí se bránit, a tak se dají lehce využívat a zneužívat.

4.3. Je pro chudé rodiny dětský plat nezbytný?

Podle kampaně Stop dětské práci, pořádanou Člověkem v tísní, příklady z praxe ukazují, že chudé rodiny dětský plat k přežití nepotřebují. Důvodem je především to, že ve většině případech děti pracují v domácnostech, na polích či na farmách a za svou práci nejsou placené. A často se z nich stávají novodobí otroci, a stále častěji se děje, že chudá rodina si

²⁷ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy, Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit. 2011-18-06). Dostupné na WWW: <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=174>

vezme půjčku s vysokým úrokem, kterou nezvládne splatit. Splátkou půjčky se pak často stává dítě, které je tak odsouzeno k dlouhodobé těžké práci bez nároku na mzdu a mnohdy ještě týráno, aby pracovalo co nejrychleji a nejpečlivěji.

Když už jsou děti za svou práci placené, tak většinou vydělávají tak málo, že pro jakkoli chudý rodinný rozpočet je taková položka stejně zanedbatelná. Zaměstnavatelé nemusí dětem platit tolik peněz jako dospělým. Pokud tedy rodiče dovolí svým dětem pracovat, automaticky tím snižují vlastní platy. Proč by pak zaměstnavatel platil dospělým více, když může místo rodičů zaměstnat děti a ušetřit.

Nedá se ale popřít, že ztráta pomocné ruky v domácnosti a výdaje na školní pomůcky neznamenají pro chudou rodinu zátěž. Na druhou stranu, chudé rodiny, které se rozhodnou dítě do školy nakonec poslat, se nestanou chudšími, naopak se pak rodiče snáze mohou uplatnit na trhu práce a žádat adekvátní mzdu. To se týká především žen, které jsou v tomto směru více znevýhodněné. V momentě kdy bude dětská práce odstraněna a ženy nebudou muset soutěžit s dětmi o místo, tak pak budou mít větší šanci se uplatnit a vyžadovat lepší pracovní podmínky a mzdy.

4.4. Dětská práce versus vzdělání

Dětská práce připravuje děti nejen o vzdělání, ale hlavně i o budoucnost. Děti, které nemají možnost se vzdělávat, jsou v dospělosti odsouzeny stát se ngramotnou a nekvalifikovanou pracovní silou bez možnosti rozvinout svůj osobní potenciál. Tím dětská práce spoluvytváří problém chudoby a brání jeho vymýcení.

Vzdělání je hlavním klíčem k tomu, jak snížit chudobu a základním předpokladem pro zlepšení životní úrovně obyvatel. Vzdělání podporuje udržitelný rozvoj, budování demokratické společnosti a zlepšování zdravotního stavu populace. Zvláště vzdělání dívek, respektive žen se následně výrazně odráží ve zlepšení zdravotního stavu rodin, uplatnění plánovaného rodičovství a ve zvýšeném úsilí o zajištění vzdělání pro další generaci dětí.

K odstranění tak velkého problému, jako je dětské práce, ale nestačí jen propuštění dětí z pracovního procesu. Samotné propuštění dětí z pracovního procesu bohužel nic nevyřeší. Většinou jen vede k tomu, že dítě, které je propuštěné z práce, na které bylo celý život závislé, nemá vzdělání, a tudíž nemá a hlavně ani nezná alternativu. A tak si bohužel najde práci jinou nebo horší. Spousta dětí pak končí žebrající na ulici, v rukou obchodníků s

děťmi nebo se začnou žít prostitutí.²⁸

4.5. Kde je jádro problému?

Podle Shanthi Sinhi, profesorky a bojovnice za dětská práva, předsedkyně indické Komise na ochranu dětských práv a zakladatelky organizace MV Foundation, je také problém dětské práce v Indii v tom, že lidem to prostě nevadí. Nikoho nešokuje, že děti místo do školy chodí do práce. V Indii neexistuje společenský zákon, který by říkal opak. Lidé si myslí, že děti musí nevyhnutelně pracovat, protože rodina je chudá. Sinhi se prostřednictvím MV Foundation snaží tento způsob myšlení v Indii změnit. „Za všechno nemůže chudoba. Ta tu sice je, ale mnohem více za to "může" neochota společnosti myslet na blaho dětí. Sinhi si myslí, že to je ten důvod, proč děti pracují. Kastovní systém je také jedním z důvodů. „Některé komunity v Indii nebyly zcela svobodné, neměly šanci ani získat vzdělání, jelikož měly zakázáno i psát. Nyní ústava zaručuje stejná práva všem občanům a mnoho lidí z těchto komunit se vzdělání snaží získat. Samozřejmě tu ale zůstává ten názor, "proč by děti nemohly pracovat, když mohou".

V roce 2006 vstoupil v Indii zákon, který zakazuje dětskou práci v továrnách, těžkém průmyslu, hotelech, pohostinství, v domácnosti (jako sluhové) a jiných lehčích formách. Zákon byl však kritizován, že se v praxi neujal. Tento zákon byl schválen 10. října 2006 a vedlo se kolem něho hodně veřejných debat. Problém je, že děti pracují doma, pro svou rodinu. Řešilo se, zda je správné, aby byly takto zaměstnány. Debata byla prospěšná hlavně v tom, že většina zaměstnavatelů dětí je předtím za zaměstnance nepovažovala. Měli za to, že pro děti je to čest pracovat. Většina těch lidí pocházela ze střední třídy a sami tedy měli pocit, že tomu chudému dítěti vlastně pomáhají. Dávají mu oblečení, střechu nad hlavou a nenechají ho hladovět. Zákon tak pomohl rozproudit veřejnou debatu o dětské práci. Dotkl se skoro každé domácnosti, většina z nich totiž měla nebo má doma dětského sluhu. Současně s tím by člověk očekával, že zákon bude zaveden tvrdě, bez výjimek a že děti budou osvobozeny od práce a budou moci jít do školy. Jenže to by musela spolupracovat ministerstva vnitra, školství a práce. Ministerstvo školství má program "residentních kempů", které se snaží získat děti, aby chodily do školy. Jenže už od nich nikdo nezavolá na ministerstvo práce, aby

²⁸ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy, Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit. 2011-18-06). Dostupné na WWW: <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=174>

jim řekl, že tam a tam jsou děti, které pracují a že by je měl někdo z té práce vysvobodit.

Tento zákon, který zakazuje dětskou práci, není první, je součástí tamější ústavy z roku 1937²⁹. Ale uvedení tohoto zákona do praxe může trvat až desítky let. Je otázkou, do jaké míry se zákon podaří v tak obrovské zemi prosadit v praxi.

Shanthi Sinhi za tuto problematiku velmi bojuje a prosazuje snahu minimalizovat dětskou práci, která musí jít ruku v ruce se zvýšením vzdělanosti. Důležité je si uvědomit, že jestli Indie chce dostat děti do škol, musí být program, jak se zbavit dětské práce. A jestli se chtějí zbavit dětské práce, musí být program, jak dostat tyto děti do škol. Teď je to oddělené, jedni se snaží o to, druzí o to, ale nepomáhá nikdo. Velké doporučení tedy ze strany Sinhi je tyto dvě snahy spojit. A je také potřeba připravit systém na to, že do školy přijdou devítileté, desetileté děti, které nikdy předtím ve škole nebyly. A že jich bude mnoho.

Sanhi se snaží v jižní Indii prostřednictvím organizace MV Foundation hledat děti, mluvit s jejich rodiči, s komunitou a podporovat dítě, aby šlo do školy. MV Foundation už se podařilo přivést do škol 400 tisíc dětí. Znamená to, že vyřešili 400 000 krizí. Není to ale jednoduchá věc, dostat dítě do školy, musí vyjednávat a smlouvat. Neustále se ujišťovat, zda právo dětí na vzdělání je chráněno. Mluvit s vládou o vyšších investicích do vzdělávání, o tom, že by mělo být více tříd a škol, více učitelů a učebnic.

Problémem je, že v zákonu o dětské práci není zahrnuta práce v zemědělství. A přitom v tomto odvětví v Indii pracuje nejvíce dětí, celých 80 procent. MV Foundation velice bojuje za to, aby byly zakázány všechny formy dětské práce, a ne jenom některé. Podařilo se jim již prosadit zákaz dětské práce, kdy děti pracují jako sluhové v domovech vyšších vrstev. A pracují na tom, aby se práce v zemědělství dostala do nového zákona.³⁰

4. 6. Gramotnost

Počet negramotných lidí se na světě odhaduje na 875 milionů, z toho jsou dvě třetiny ženy. Ač se za poslední desetiletí podařilo snížit počet lidí, kteří nedokáží číst ani psát, o 4 % (z 25 na 21 %), boj s negramotností je během na velice dlouhou trať. Všechny děti mají právo učit se a rozvíjet se, získávat nové znalosti a dovednosti, stát se plnoprávními členy lidské

²⁹ Článek 24 Indické Ústavy konstatuje, že „žádné dítě mladší 14 let by nemělo pracovat v továrnách, dolech, nebo vykonávat jakoukoliv riskantní práci.

³⁰ *Aktuálně.cz: Děti patří do práce, ne do školy, myslí si Indie* (online). 1999-2011 (cit. 2011-10-06). Dostupné na WWW: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asi-a-pacifik/clanek.phtml?id=445036>

rodiny.³¹

Výzkumy ukázaly, že vzdělanější lidé se vyhýbají rizikovému chování (v oblasti svého zdraví), jsou méně politicky manipulovatelní, umí lépe hospodařit se svými, byť nízkými, příjmy a kladou větší důraz na vzdělání a budoucnost svých vlastních dětí.³²

Ve školních lavicích, ale právě v této chvíli chybí miliony dětí. V rozvojových zemích pak z dětí, které už se do školy dostanou, následně jedno ze tří dětí nedokončí ani pět tříd základní školy. Více než 60 % z nich jsou dívky.

4.6.1. Gramotnost v Indii

Problém gramotnosti trápí celou Indii a je to jedna z nejvíce diskutovaných otázek vůbec. Od roku 1951 se gramotnost zvýšila o 18% a nyní je gramotnosti v Indii 61%. Stále je to ale velmi nízké číslo.

Rozvoj vzdělání v Indii sice předběhl samotný ekonomický růst Indie, ale nemohl se rovnat s obrovským přirozeným přírůstkem obyvatel. Díky tomu nemohly všechny děti v Indii dostat základní vzdělání, čili se staly negramotnými a díky tomu se opět rodilo čím dál tím více budoucích negramotných - jaký to začarovaný kruh. Mnoho dětí v Indii se sice naučí číst a psát, ale je nuceno odejít ze školy (nejčastěji kolem devátého roku věku), aby mohly pracovat na polích svých rodičů a podílet se na přežití rodiny.³³

³¹ UNICEF: *O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-17-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=1> <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

³² *Arcidiecézní charita Praha: Podpora vzdělání* (online). 2011 (cit. 2011-22-06). Dostupné na WWW: <http://praha.charita.cz/rs/jak-pomahame/podpora-vzdelani/>

³³ *Indie-Goa.cz: Gramotnost* (online). není uvedeno (cit. 2011-20-06). Dostupné na WWW: <http://www.indie-goa.cz/goa/gramotnost/>

5. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM INDIE

Kdysi v Indii sloužily školy jen dětem z nejvyšší kasty brahmanů³⁴. Rozvoj klasického školství zde byl nastartován až po příchodu Britů, kteří potřebovali vzdělané muže do státní správy - na nádraží, pošty, úřady. Proto zavedli víceméně evropský vzdělávací systém, který však dlouho platil pouze pro muže a nikoliv pro ženy.

V Indii se ve školách od rodičů očekává, že dítěti zakoupí školní uniformu a školní pomůcky – to si však ti opravdu chudí bohužel nemohou dovolit. A tak když rodina musí volit mezi dcerou nebo synem, velmi často dá přednost chlapci, který zajistí lepší zhodnocení vložené investice, protože i v dospělosti zůstává součástí své původní rodiny.³⁵

5. 1. Dívky a vzdělání

Dvě třetiny dětí, které v Indii nenavštěvují školu, jsou dívky. Horší pozice dívek v oblasti vzdělávání je dána obecným přesvědčením, že vzdělání vlastně nepotřebují, protože jejich pracovní náplní bude v budoucnu především práce v domácnosti. Často také dívky opouštějí vzdělávací systém předčasně z důvodu dětských sňatků. Dalším důvodem, proč dívky nenavštěvují školy, je obava o jejich bezpečnost, pokud musejí docházet do vzdělávacího zařízení, které leží daleko od jejich domova.³⁶

Ve městech je už situace jiná, ale na vesnicích často posílají stále do školy jen chlapce.

Vzdělávání dívek je velmi důležité

Zkušenosti dokazují, že existuje nepřímá úměra mezi vzděláním ženy a počtem jejích dětí - ženy s vyšším vzděláním mají méně dětí a jejich děti jsou zdravější. Je to mimo jiné

³⁴ kněží

³⁵ UNICEF: *O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-21-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=1> <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

³⁶ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy, Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit. 2011-19-06). Dostupné na WWW: <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=174>

také následně důsledek pozdějšího věku, ve kterém ženy vstupují do manželství, a také reálných ekonomických vztahů – vzdělanější ženy mívají vyšší příjmy, takže nejenom že by péčí o děti finančně ztrácely více, ale také u nich odpadá důvod mít děti co nejdříve a jako zajištění přežití ve stáří (což je v Indii zvykem). Navíc se o své děti dokáží lépe postarat, co se týká zdravotní péče, výživy atp.

Konkrétně výzkumy ukazují, že:

- Vzdělanější ženy jsou produktivnějšími členy společnosti. Každým rokem vzdělání se průměrný plat bez ohledu na pohlaví zvyšuje o 10 – 20 %. V neformálním sektoru produktivitu podstatně zvyšuje byť jen několik let školní docházky.
- Vzdělané ženy předávají mnoho výhod vzdělání svým dětem a rodinám. Vzdělané matky například ve větší míře vyhledávají lékařskou pomoc, nechávají své děti očkovat, dávají dětem lepší výživu a doma uplatňují zásady hygieny.
- Vzdělané ženy lépe využívají přírodní zdroje a snáze přijímají technologie a postupy chránící životní prostředí.
- Vzdělané ženy mají méně dětí. Každý rok ve škole snižuje porodnost ženy o 5 až 10%
- U vzdělaných žen je menší pravděpodobnost otěhotnění před dosažením dospělosti a navíc mívají mezi svými těhotenstvími větší časové rozestupy.³⁷

Situace se v Indii rok od roku lepší, a ženy se stávají vzdělanějšími. Ale na venkově ještě často přetrvávají staré tradice, kdy bylo dceru třeba hlavně brzy provdat a tak mnohdy vzdělání dívky nedokončí.

5.1.1. Svatba nebo vzdělání

V Indii je svatba velmi tradiční a vážná záležitost. Tradiční indickou svatbu organizují rodiče, kteří též vybírají pro své děti nastávající partnery. Obvykle za pomoci inzerátu v novinách. Rozhodující je společenská třída a postavení, vzdělání, plat a v neposlední řadě i astrologické znamení.

Mladí lidé ze středních a vyšších společenských tříd, kteří dosáhli určitého vzdělání, většinou

³⁷ UNICEF: *O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-18-06). Dostupné na WWW: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=1> <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

nevstupují do manželského svazku před dvaceti lety svého věku (obvykle až kolem pětadvaceti let) a oficiální věková hranice k uzavření manželství je 18 let. Přesto 8% dívek se vdává ve věku 10 - 14 let a téměř 50% ve věku 15 - 19 let. Ženy po svatbě jsou obvykle v domácnosti, starají se o děti a o svého manžela, na kterém jsou zcela závislé. Také zde hraje velmi důležitou roli věno. Vzdělaná dívka, která si chce vzít za manžela muže s vysokoškolským vzděláním, získaném na některé zahraniční univerzitě nebo lékaře, musí přinést do manželství minimálně 20000 amerických dolarů. Svatba je v Indii velká událost. Rodiče často celý život šetří na věno své dcery a všechny našetřené peníze pak padnou na svatební oslavu a není výjimkou, že si ještě půjčí od příbuzných.³⁸

Problematikou postavení žen a rovnosti mezi muži a ženami se zabývá UNIFEM³⁹. Chrání práva žen a zasazuje se o zlepšení sociálního, ekonomického a společenského postavení žen ve společnosti. V Indii působí v několika distriktech s projekty týkající se dětské práce, sociální mobilizace a prostituce, včetně dětské prostituce.

UNIFEM na jihu Indie působí ve dvou státech: Andra Pradesh -Cuddapah, Anantapur, Hyderabad a ve státě Karnataka – Goa a Mysore.

5.2. Školství

V Indii je uzákoněná povinná školní docházka, která je zdarma. Velké zastoupení zde mají i školy soukromé, které si ale mohou dovolit jen bohatší rodiny. Stále více rodin ale nechává své děti zapsat do školy soukromé, kterou navštěvuje 20% dětí. Zajímavé je, že i některé chudé rodiny ze slumů, ukládají část svého nuzného příjmu na vzdělávání, aby své dítě pak mohli posílat do školy soukromé.

Indie je převážně hinduistická země, ale jsou zde také školy křesťanské, buddhistické a muslimské. Buddhistické a muslimské školy jsou zastoupeny převážně na severu Indie, školy křesťanské pak na jihu Indie.

V jižní Indii, zvláště ve státě Karnataka, (kde jsou církevní školy nejvíce zastoupeny) jsem se setkala s tím, že rodiče a děti mají více v oblibě právě tyto školy církevní. V církevních školách část hradí rodiče a část církevní organizace. Při rozhovorech s místními obyvateli, si církevní školy velmi chválili. Na státní školy si ztěžovali, že to nestojí za nic, že

³⁸ *Gizi: Svatba v Indii* (online). není uvedeno (cit. 2011-17-06). Dostupné na WWW: <http://www.gz.cz/indie/svatba/svatba.html>

³⁹ Rozvojový fond OSN pro ženy, založen 1976, sídlící v New Yorku, působící po celém světě.

se místní vláda o školy moc nestará, zvláště v odlehlých oblastech. Stejně názory ohledně vlády měli obyvatelé ve všech čtyřech státech a z vládní situace, co se týká školství, byli velmi zklamaní a smutní. Ve státních školách často chybí základní vybavení a pořízení základních školních pomůcek a obzvláště uniformy, je pro ně finančně dost náročné a tak si málo kdo z nich může dovolit své dítě do školy posílat.

Navštívila jsem v Indii školy jak státní, tak nestátní, většina se jich nacházela v odlehlých oblastech. Nestátní školy byly vedeny dobrovolníky, ve většině případů manželským párem, kdy se o školu starají společně. Oba typy škol si byly podobné. Děti seděly na zemi, nikde žádné stoly ani lavice a jako školní pomůcky měly jen malou tabulku a křídlo. V každé třídě pak na zdi vysela mapa světa a anglická abeceda, jinak byly stěny holé, někde pokreslené učivem. Ve třídě se nachází většinou kolem 25 žáků, někdy ale i až kolem 50. V poledne dostávají misku rýže, přelitou trochou omáčky. Jídlo je hrazené školou. V některých nestátních školách, podle finančních možností dobrovolníků a sponzorů, měly děti o trochu více školních pomůcek a vybavení, že třeba na sezení mohly používat podušky. Jinak se od sebe školy, co se vybavení týká, příliš nelišily.

Co je v Indii dalším problémem, je forma studia. Děti jsou zde nuceny učit se většinu látky zpaměti, a následně pak danou látku neumějí prakticky použít. Když se jich zeptáte například na otázku: „How old are you?“ „Můžete se setkat s tím, že Vám odpoví: „Yes“. Ač jsou děti velmi šikovné a velmi učenlivé, tohle je velký problém indického školství. Děti se vše naučí, ale mnohdy to pak neumějí v běžném životě použít a vůbec nevědí, co dané slovo znamená, jen v kontextu naučené věty zpaměti. Většina dětí se učí 3 jazyky. Úřední hindštinu a angličtinu a třetí jazyk dle dané oblasti, kde žijí. Řada indických jazyků většinou používá své vlastní písmo. Tudíž učení se všem třem jazykům, je pro indické děti dosti obtížné a náročné.

Indické děti mají o vzdělání velký zájem a jsou moc pracovité. Vědí, že je to pro ně šance na lepší budoucnost, de facto na budoucnost vůbec. Proto jsou za vzdělání vděčné a moc si toho, že mohou školu navštěvovat, váží. Ne, jako u nás v České republice, kde se setkáme bohužel spíše s opakem. Chudé děti z indických vesniček rodiče přemlouvají, aby mohly školu navštěvovat alespoň na pár hodin týdně.

V jižní Indii je také jedním z dalších problémů, že mnoho dětí žije na venkově, v odlehlých vesničkách, které jsou často hodně vzdáleny větší vesnici, kde je škola. Infrastruktura je zde velmi špatná, tak se v mnoha případech stává, že dítě, ač by školu třeba v rámci finančních prostředků i navštěvovat mohlo, se nemá jak do školy dostat. Proto je potom

dítě nuceno jít pracovat. V tom lepším případě, musí pomáhat rodině v zemědělství, které je na jihu Indie velmi rozšířeno. V horším případě, když je rodina velmi chudá, je nuceno vykonávat některé z těžkých forem dětské práce anebo je rovnou na určitou dobu „prodáno“.

Velmi častý je také jev, že z velké části děti, které se do školy sice dostanou, vzdělání nedokončí. Kolem devátého roku jsou nuceny ze školy odejít a jít pracovat na pole rodičů.

5.3. Indie a státní školy

Na státních školách v Indii, výuka probíhá v regionálním jazyce a ne vždy jsou tu plně kvalifikovaní učitelé. Na soukromých školách, kde se za výuku platí, je výuka mnohem efektivnější a vyučuje se zpravidla v angličtině.

Od konce 50. let existuje v Indii také systém škol pro dospělé, které jsou zaměřeny nejen na pouhou alfabetizaci, ale také na získání nebo dokončení základního vzdělání. Dále probíhá v Indii program neformálního vzdělávání, který poskytuje vedle alfabetizace též praktické znalosti a dovednosti potřebné v dané oblasti. Což může být zajímavé i pro vesnické rolníky, kteří jinak o normální základní vzdělání projevují pramalý zájem.

5.3.1. Vysoké školství

Vysoké školství má v Indii velmi vysokou úroveň a dobrou pověst v zahraničí. Díky tomu také jeho absolventi celkem snadno nacházejí uplatnění dříve hlavně ve Velké Británii a nyní ještě v USA a Kanadě. Odborníci z Indie jsou pro západní země výhodnou pracovní silou, protože nemají vysoké platové požadavky. I přesto je Indie, co do počtu výzkumných pracovníků na třetím místě na světě.⁴⁰

5.4. Průlom ve školství

Jako signatář díljijské deklarace a rámcové dohody, která vyzývá k zajištění vzdělání pro všechny (děti) se Indie zavázala věnovat 6% hrubého národního produktu na školství. Parlament schválil zákon, podle kterého se všem dětem ve věku od šesti do čtrnácti let poskytuje bezplatné povinné školní vzdělání. V mnoha oblastech země probíhá kampaň za plnou gramotnost. Na 5 milionů dobrovolníků učí abecedu 50 milionů lidí ve věku od devíti

⁴⁰ *Indie-goia.cz: Gramotnost* (online). není uvedeno (cit. 2011 – 17-06). Dostupné na WWW: <http://www.indie-goia.cz/goa/gramotnost/>

do pětáctřiceti let. Podle odhadu je 15 milionů z nich již gramotných.

Soustava základního školství je v Indii druhá největší na světě. V roce 2006 bylo zapsáno 149,4 milionu dětí ve věku od šesti do čtrnácti let, pro které bylo určeno 2,9 milionu učitelů. Sarva Sikša Abihjan (SSA) je časově vázaná mise, která má zajistit univerzalitu základního vzdělání a překlenout rozdíly mezi pohlavími a v sociální oblasti. Jednotlivé indické státy zřizují autonomní doplňkové společnosti pro SSA. Některé náznaky pokračujícího pokroku pod vedením SSA uvádějí, že bylo v posledních letech otevřeno 66 147 nových základních škol, postaveno 17 454 nových budov pro základní školy sestaveno dalších 33 777 tříd, jmenováno dalších 310 506 učitelů a 65 milionům dívek a dětí ze stanovených kast a kmenů se ročně rozdávají učebnice.

Plán záruky vzdělání a alternativní a inovované školství (EGS a AIE) pod patronátem SSA má zajistit přístup k základnímu vzdělání zejména dětem v sídlech bez škol a dětem mimo školy. Plán podporuje pružnou strategii pro děti nechodící do školy pomocí překlenovacích kurzů, táborů, doučování atd. V letech 2004 - 2005 pomohla tato složka poskytnout základní vzdělání 8,57 milionu dětí. Počet dětí nechodících do školy se podle zpráv z jednotlivých indických států a svazových území snížil z 32 milionů v roce 2001 na 8,1 milionu v září 2004.⁴¹

5.5. Vzdělávací systém

Vzdělávací systém se skládá z několika stupňů:

V Indii začíná dětem povinná školní docházka první třídou základní školy, tzn. v šestém roku věku dítěte. Základní škola má deset tříd.

- ⤴ 10 tříd základní a střední školy pro děti od 6 – 16 let (všech 10 tříd je obvykle v rámci jedné školy).
- ⤴ Nižší stupeň (primary section) má 7 tříd; vyšší stupeň (označován jako higher primary nebo high school nebo také middle school) zahrnuje 8. – 10. třídu.
- ⤴ Na konci desáté třídy skládají žáci souborné zkoušky a získávají certifikát o absolvování středního vzdělání (SSLC).
- ⤴ Všeobecné vzdělání pokračuje dvěma třídami přípravy na vyšší nebo vysokou školu, tzv. *PUC* (pre-university classes). *PUC* je ukončeno zkouškou, která je obdobou naší

⁴¹ External Publicity Division Ministry of External Affairs Government of India, *Indie – Dynamická demokracie*, Praha, Indická ambasáda, 2006, Str. 67 - 68

maturity. Absolvování PUC (tzn. 11. a 12. třídy) znamená pro studenta dokončené všeobecné střední vzdělání a velkou naději na osamostatnění se a získání dobrého zaměstnání.

- ▲ Vyšší vzdělání. Výuku zajišťují státní a soukromé školy, které nabízí nepřetržité množství studijních programů:

Některé obory mohou studenti absolvovat po dokončení 10. třídy základní školy. Tyto učňovské obory jsou většinou 2 – 3 leté, jsou označovány jako *vocational courses*, student získává certifikát.

Některé učňovské obory a vyšší odborné školy studují žáci po ukončení PUC, tzn. 12. třídy. Jsou opět 2 – 3 leté, označovány jako *diploma courses* - vyšší odborná škola, absolvent získává diplom.

Absolvent PUC může pokračovat na univerzitě, kde za 3 roky získá bakalářský titul (collage) nebo dokonce magisterský titul (university).

Pro mnohé děti z vesnických škol, je velmi obtížné dostat se na univerzitu. Úspěchem je vyučení se v praktickém oboru, který dítěti zajistí vyšší šanci na kvalifikované zaměstnání.

Někdy se v důsledku nízké motivace ze strany rodičů posílají své děti do školy nebo v důsledku nekvality vzdělávacích institucí stává, že děti školu už v průběhu prvního stupně základní školy opouští a zůstávají negramotné. Vláda i neziskové organizace se snaží tomuto stavu předejít zakládáním nejrůznějších vzdělávacích programů a technických či učňovských škol pro tyto děti. V tom případě neplatí žádná z výše uvedených kategorií a děti různého věku navštěvují technické školy s odlišnou délkou výuky (zpravidla od půl roku do 3 – 5 let).

5.5.1. Znamkování

Osnovy na základních školách jsou téměř stejné jako v České republice. Znamkování se ale liší. Děti za jednotlivé písemky, úkoly či zkoušení získávají bodové, resp. procentuální ohodnocení. V závěru nedostávají vysvědčení v podobě tištěného certifikátu, ale je jim pouze oznámeno bodové ohodnocení z každého předmětu. Žáci musí v průběhu studia skládat několik zkoušek hodnocených vždy stupni A až D.

- ▲ první velká zkouška po čtvrté třídě (mnoho dětí z chudých rodin končí školu právě po vykonání této zkoušky)
- ▲ postupové zkoušky na konci každého dalšího ročníku
- ▲ zkouška po desáté třídě uzavírá základní stupeň vzdělání; žáci mohou skládat různé

úrovně zkoušek, podle toho, jaké jsou jejich studijní ambice v budoucnosti

- △ zkouška po dvanácté třídě je obdobou naší maturity; uzavírá střední školu a je podmínkou pro přijetí na vyšší školy

5.5.2. Prázdniny

- △ duben až květen – letní prázdniny
- △ začátek školního roku – cca 1. června
- △ poslední 2 týdny v říjnu – státní svátek Pooja⁴²
- △ několik dní volna na Vánoce, Diwali⁴³
- △ státní svátky (liší se podle dané oblasti)

⁴² ¹ Oslava Saraswati – bohyně učení

⁴³ Hinduistický svátek Světla, který se slaví koncem října nebo začátkem listopadu na oslavu nového období po monzumech. Lidé rozsvěcují světla a předávají si dárky. Něco podobného, jako naše Vánoce. Oficiálně svátek trvá jeden den, ale slaví se pět dní.

6. NEJHORŠÍ FORMY DĚTSKÉ PRÁCE V JIŽNÍ INDII

6.1. Výroba cigaret

Indickým cigaretám, které nejsou určeny na vývoz, ale jen pro domácí trh, se říká *beedi*. Ve většině případů je vyrábí děti, ne v továrnách, jako klasické cigarety, ale doma. Cena těchto cigaret je menší, než klasických cigaret a tak se jich prodává mnohem více a jsou levnější. Cena krabičky beedi stojí deset až dvacet rupií (4 – 8 Kč). Ročně se těchto cigaret vyrobí kolem 500 miliard.

Na výrobě těchto cigaret se podílí v Indii údajně asi 325 tisíc dětí. Nejvíce se beedi vyrábí ve státě Tamil Nadu. Dále také v ostatních jihoindických státech – Andhra Pradesh, Karnataka a Kerala.

Děti jsou na tuto práci najímány ve věku mezi čtyřmi a šesti lety. Pracovní den těchto dětí trvá obvykle 10 až 14 hodin denně a jsou i případy, kdy děti pracují 16h v kuse. Děti mají nárok na přestávky na jídlo jen několik minut a na volno pouze půl dne v týdnu. Denně děti vyrobí 1 500 až 2 000 cigaret, za které si vydělají cca 3 rupie denně (0,75 Kč).

Výroba jedné cigarety trvá jen několik sekund. Aby děti rychle pracovaly a neusínaly, jsou často bité holemi. Děti celé dny sedí na tvrdé zemi a balí tabák do listů rostliny tendu (druh ebenu). Pracovní den pro ně neskončí, dokud nevyrobí určitou normu, pak jsou teprve propuštěny a mohou jít spát.

Společně s dětmi se na výrobě cigaret obvykle podílí celá rodina. Rodiče často nemají dostatek finančních prostředků na živobytí a tak si musejí peníze vypůjčit. Peníze si vypůjčí od majitele výroby cigaret, s podmínkou, že pro ně bude také pracovat i jejich dítě. Za

určitou dobu je možné dítě z takto nucené práce vykoupit, ale to se děje jen zřídka kdy. Ve většině případů zde dítě zůstává otrokem až do své dospělosti nebo než vstoupí do manželství. A někdy se také stane, že se z práce nevykoupí nikdy.

Pro děti je výroba beedi velmi náročná, po dlouhých hodinách sezení, při práci v předklonu, trpí chronickou bolestí zad a krku, od balení cigaret bolestí zápěstí a prstů. Po čase se dětem zdeformují různé části těla a také mají již na stálo vadné držení těla. Mezi nejhoršími zdravotními problémy, kterými tyto děti trpí, jsou různé respirační choroby, způsobené dýcháním prachu z tabáku. U většiny dětí po několika měsících nebo letech této práce většinou propukne astma, TBC nebo dokonce rakovina plic. Děti, které začaly pracovat v příliš brzkém věku, často v pětadvaceti letech zemřou na TBC. 25% všech pracujících na výrobě beedy na TBC zemře.

Zákon o zákazu a regulaci dětské práce výrobu beedi považuje za jednu z pětadvaceti nejnebezpečnějších prací, na které se podílejí děti. Zákony z let 1966 a 1986⁴⁴ zakazují dětem do čtrnácti let pracovat v tabákovém průmyslu. Tento zákon dodržují ale převážně podniky, které vyrábějí cigarety, které jsou určeny k vývozu. Malé manufaktury tento zákon ignorují.

6.2. Stříbrnictví

Ve státě Tamil Nadu se také zpracovává největší procento stříbra, které nejde na vývoz. Střediskem výroby je město Salem, v jehož okolí je nuceno pracovat přes 100 000 dětí a asi 10 000 z nich pracuje buď na těžbě stříbra, nebo na výrobě jeho produktů.

Není obvyklé, že v tomto odvětví pracují děti po celý zbytek svého života. Pracovat začínají mezi šesti a osmi lety, často jsou nuceny pracovat už i děti pětileté.

Děti musí většinou několik měsíců nebo i jeden rok pracovat zadarmo nebo za velmi nízkou částku, která nepřesáhne jednu nebo dvě rupie za jeden den. Zaměstnavatelé tak děti využívají s odůvodněním, že se nejdříve musí děti práci správně naučit, aby tak následně neznehodnotily větší množství stříbra a zaměstnancům tak nekrátily zisk. Toto tvrzení ale nebude příliš pravdivé, protože zaměstnavatelé preferují děti nezkušené, právě proto, že jim nemusí tolik platit.

⁴⁴ The Beedi and Cigar Worker Act

Legální průměrná jednodenní mzda zaměstnaného muže se pohybuje okolo čtyřiceti rupií (16 Kč), zatímco průměrná jednodenní mzda „vyučeného“ dítěte, které pracuje jen několik málo let, činí deset rupií (necelé 4 Kč). Po odpracovaných deseti letech, si pak dítě může touto prací vydělat „až“ 25 rupií denně (9,5 Kč).

Pracovní den většinou trvá dvanáct hodin, a pracuje se buď šest nebo šest a půl dne v týdnu, či dvacet osm dní v měsíci.

Děti v tomto průmyslu vykonávají různé práce – sekají stříbro, ze kterého vyrábějí řetízky, které pak dále vyhlazují těžkými kladivy. Další děti je pak připravují na zdobení, čistí je, vybrušují a pájejí k řetízkům různé ozdoby a klenoty. Každé dítě se věnuje nějaké z těchto činností a všechny mají svá zdravotní rizika.

Děti se při této práci nejčastěji zraní, že se pořežou anebo popálí. Často riskují useknutí končetin, protože pracují s příliš těžkými nástroji, když musejí sekát stříbrné bloky. K dosažení maximálního lesku u klenotů, se používají různé kyseliny, například kyselina fosforečná, kterou na sebe děti mohou převrhnout. Při této práci nepoužívají žádné ochranné pomůcky, v podobě rukavic a brýlí. Děti na začátku nikdo neškolí, jak s kyselinami správně pracovat a manipulovat, a jak je tato práce s kyselinou nebezpečná. Vdechování kyselin dětem může často způsobovat onemocnění plic, v podobě TBC anebo rakoviny kůže, podobně jako v tabákovém průmyslu.

Od titěrné práce zdobení šperků, pájení, a sváření, se dětem velice často zhoršuje zrak a trpí bolestmi hlavy. Brýle si může dovolit jen málokteré dítě. Následně pak v dospělosti, po několika letech této práce, se stávají často téměř slepými. Pájky a svářečky jsou poháněny petrolejem, který se může kdykoliv vznítit. Pájky a plameny z nich, jsou obtížně ovladatelné a regulovatelné a tak dětem hrozí vážné popáleniny rukou a obličeje, které mnohdy končí smrtí.

Dvanáctiletý chlapec ze Salemu vypověděl, že na výrobě šperků musel pracovat od svých osmi let. Jeho matka ho prodala za 3 000 rupií (1130 Kč). Selvakar musel každý den pracovat 12h denně. V měsících, před velkým svátkem Diwali, pracoval sedmnáct a půl hodiny denně. Náplní jeho práce bylo přidělovat na šperky dekorace a zapínání. Musel se na práci velice soustředit a za každou byt' sebemenší chybičku byl bit. Selvakur se pokusil

dvakrát o útěk. Pokaždé utekl domů, ale matka ho vždy přivedla zpět. Při třetím útěku už Selvekar domů nešel. Stal se z něj bezdomovec a žije od té doby s několika dalšími lidmi s podobným osudem na ulici.⁴⁵

6.3. Krvavé hedvábí

V indickém hedvábnickém průmyslu pracuje až 350 tisíc dětí. Produkce hedvábných nití a látek na výrobu indického národního oděvu sárí, je jedním z nejdůležitějších průmyslových odvětví Indie. Indie je druhým největším producentem hedvábí na světě, ale zároveň jejím největším konzumentem.

60% veškerého indického hedvábí se vyrobí ve státě Karnataka, především v provincii Bangalore. Zbytek produkce pak pochází ze států Tamilnadu, Kerala a Andhra Pradesh, dále pak v Assamu a West Bengal, Jammu a Kasmiru.

Ve státě Karnataka pracuje 60 000 až 100 000 dětí. Většinou děti pocházejí z nejnižší kasty nedotknutelných.

Děti se v dílnách podílejí na nejrůznějších činnostech. Od chovu bource morušového, přes vaření kokonů (zámotků larev), odvážení morušových listů, navíjení a zpracovávání vláken až po barvení a vyšívání sárí. Vaření kokonů je velmi nebezpečné, protože děti jsou nuceny nořit ruce do horké vody a testovat stav kokonů. Zaměstnavatelé nechťejí, aby děti k práci používaly lžíce nebo jiné pomůcky, protože ruce jsou citlivější a lépe odhadnou stav kokonů. Cenou za to jsou spálené a opuchlé ruce od horké vody, puchýře a popraskaná kůže.

Děti často trpí astmatem a bronchitidou kvůli dýchání výparů, které se vypařují při vaření kokonů a od dýchání kouře od výrobních strojů. Častými zraněními jsou nejen propíchané prsty od jehel, ale i amputace prstů od strojů, které slouží k navíjení nití. Infekce od mrtvých larev a housenek bource morušového, se kterými děti přicházejí do styku, nejsou neobvyklé. Co se týká lékařské péče, ta je značně nedostačující. V případě zranění se lékař k dětem většinou vůbec nedostane nebo se prostě nezavolá, a tak spousta dětí zůstane fyzicky postižená do konce svého života.⁴⁶

⁴⁵ *Government of India: Ministry of labour* (online). není uvedeno (cit. 2011-25-06). Dostupné na WWW: <http://labour.nic.in/cwl/childlabour.htm>

⁴⁶ *Člověk v tísní: Skryto za krásou hedvábí* (online). 2006 (cit. 2011-25-06). Dostupné na WWW: <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=665&idArt=842>

6.3.1. Kampaň Ušili to na nás!

Tisková zpráva sdružení Na Zemi⁴⁷ – společnosti Fair Trade⁴⁸. 6. červen 2011.

„Výsledky výzkumu: „Nedotknutelné“ dívky jsou v Indii zneužívány při výrobě oděvů pro evropské a americké trhy.

Pro oděvní značky C&A, Diesel, GAP, Inditex (např. Zara), Marks & Spencer, Primark, Tommy Hilfiger vyrábějí ve státě Tamilnadu v jižní Indii oblečení děti ve věku 11–14 let. Děje se tak v rámci tzv. systému Sumangali,⁴⁹ který dívkám slibuje vyplacení finančního bonusu, jež budou moci použít na věno a vdát se. Podle v květnu zveřejněného výzkumu nizozemských nevládních organizací se však nejedná o bonus, ale o vyplacení zadržovaných mezd, dívky jsou šikanovány a v továrnách jsou přísně střeženy.

Až pětina dívek zaměstnaných ve sledovaných továrnách jsou ve věku 11–14 let, zbytek tvoří dívky od 14 do 21 let. Pocházející z nejnižší kasty nedotknutelných. Slíbenou sumu ve výši 400 až 800 euro řada dívek nikdy nedostala, i když na ni měly po ukončení svého tříletého kontraktu nárok. Vyplývá to z výzkumu nizozemských organizací SOMO (Centre for Research on Multinational) a ICN (India Committee of the Netherlands), který zveřejnily minulý týden.

Podle výzkumu pracují dívky ve zdraví ohrožujících podmínkách 12 hodin denně šest dní v týdnu, přesčas jsou nucené, dívky jsou verbálně i fyzicky napadány, je omezována jejich svoboda pohybu, nemají možnost si kdekoliv stěžovat. „Jakákoli aktivita mimo ubytovnu byla omezena pouze na den volna, kdy nám bylo povoleno zajít na trh a nakoupit si nezbytné věci. I při tom nás vždy někdo doprovázel a hlídal. Nesměly jsme s nikým mluvit nebo telefonovat, ani vlastní rodině,“ uvádí dívka Pierrna. Další dívka, Deepthi, doplňuje: „Musely jsme dostat povolení od dozorců, i když jsme chtěly jít na záchod. Dozorci nám neustále sprostě nadávali a ponižovali nás. Jejich chování se mi nelíbilo. Někteří nás dokonce

⁴⁷ Společnost pro fair trade - prosazuje globální rozvojové vzdělávání do škol i mimo ně, zasazuje se o zodpovědnost firem v rámci jejich dodavatelského řetězce a propaguje fair trade jako účinnou podporu chudým pěstitelům a řemeslníkům z rozvojových zemí. Do 1. dubna 2011 existovala pod názvem Společnost pro Fair Trade.

⁴⁸ Spravedlivý obchod neboli fair trade je způsob obchodu, jehož cílem je přímá a účinná podpora znevýhodněných pěstitelů a řemeslníků z rozvojových zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Je založen na vytvoření partnerství mezi producentem na straně jedné a spotřebitelem na straně druhé.

⁴⁹ V tamilštině znamená stát se vdanou ženou, přechod ze svobodného do vdaného stavu. Pro ženy v dané kastě to znamená změnu jejich statusu, zabezpečení. V kontextu popisu praktik indických zaměstnavatelů se tento pojem používá k označení systému zneužívání dívek na otrockou práci v továrnách pod vidinou vydělání si na věno.

bili do hlavy.“ Dívka Kirian popisuje: „Po nástupu do továrny jsem rychle zhubla ze 42 kil na 33. Stala se ze mě anemická, podvyživená a chudokrevná bytost, protože jsem neměla čas se ani najíst.“

Tato situace odpovídá definici „nejhorších forem dětské práce“, jak byla formulována mezinárodní organizací práce (ILO) pro děti ve věku do 18 let. Jedná se o jasné porušení mezinárodních pracovních standardů a stejně tak i indického pracovního práva.

Podobné pracovní podmínky jsou bohužel běžné a existují při výrobě oblečení i v jiných rozvojových zemích. Řada firem tento problém ignoruje. Veřejně se zavázaly k vymýcení systému Sumangali například značky C&A, Bestseller, Primark a Tesco, avšak ne vždy jsou tato vyhlášení následována konkrétními kroky.⁵⁰

6.4. Zemědělství

60% indického obyvatelstva pracuje v zemědělství. Je to také oblast, kde pod nátlakem pracuje nejvíce dětí i dospělých, než v kterémkoliv jiném průmyslu v Indii. Ze všech indických států pracuje v zemědělství 70% všech dětských pracovníků, tj. 132 milionů dívek a chlapců ve věku od 5 do 14 let.

Již přes 1500 let dochází v Indii k nuceným pracím v zemědělství, má to tedy velmi dlouhou tradici. Nejvíce pracujících dětí a dospělých v zemědělství, pochází z kasty nedotknutelných.

Pracovní den v zemědělství je extrémně dlouhý, dá se říci od rozbřesku do setmění. Děti tak jsou nucené často pracovat denně 16h i více. Mzda dětí činí pouze tři rupie (1,1 Kč). Velmi často také nedostávají žádnou mzdu a pracují pouze za jedno či dvě jídla denně a jednu sadu oblečení na rok.

Často v tomto odvětví dochází k násilí. Pokud se vlastníkově půdy zdá, že děti či dospělí nepracují dostatečně rychle, tak neváhá použít fyzické násilí a pracující bít. Často také dívky bývají znásilňované. Děti musejí pracovat i v tom největším horku, bez vody a na přímém prudkém slunci, což jim způsobuje úpaly a úžehy. Děti také velmi často při práci používají

⁵⁰ *NaZemi: Výsledky výzkumu: „Nedotknutelné“ dívky jsou v Indii zneužívány při výrobě oděvu pro evropské a americké trhy* (online). 2010 (cit. 2011-26-06). Dostupné na WWW: <http://www.fairtrade.cz/cz/844-vsechny-tiskove-zpravy/310-vysledky-vyzkumu-nedotknutelne-divky-jsou-v-indii-zneuzivany-pri-vyrobe-odevu-pro-evropske-a-americke-trhy/>

pesticidy, se kterými ale neumějí správně zacházet, protože jim to nikdo nevysvětlil a tak často trpí různými vyrážkami.

Práce v zemědělství v rámci smrtelných úrazů, ostatních úrazů a počtem nemocí z povolání, patří ke třem nejvíce rizikovým odvětvím (spolu s těžbou a stavebnictvím). Statistiky ILO uvádějí, že k celé polovině všech smrtelných úrazů dochází právě v zemědělství.

Dvanáctiletý chlapec z okolí Bangalore uvedl, že musí pracovat denně čtrnáct hodin a více, a za celý rok nemá nárok na jediný den, kdy by si mohl odpočinout. V zemědělství takto pracuje už čtyři roky. Jeho povinností je zavlažování polí, pastva dobytka a různé domácí práce. Musí udělat vše, co mu zaměstnavatel nařídí. Peníze, které si chlapec vydělá, pak zemědělec dává jednou ročně jeho otci.

6.5. Domácí práce

V tomto sektoru vedle zemědělství pracuje největší počet dětí a zvláště dívek. Děti pracují v domácnostech, jak ve městech, tak i na venkově, ale na venkově je to o něco častější. Dívky musí svým matkám pomáhat s chodem domácnosti, s hlídáním dětí, úklidem a chozením pro vodu. Buď celý den stráví prací v domácnosti, nebo vedle svých povinností ještě navštěvují školu, když mají tu možnost. Chlapci převážně pracují na rodinných polích.

Ve městech pracují děti jako takzvaní „domácí sluhové“. Často pracují v domácnostech bohatých lidí, jako služebné, uklízečky, zahradníci, atd. Ve většině případů pocházejí děti z venkova a v domech svých „pánů“ také bydlí. Mnohdy mnoho let, podle toho na jak dlouho je jejich rodina „prodala“.

6.6. Dětská prostituce

Dětská prostituce je v Indii velmi rozšířená a čítá několik set tisíc dětí. Nejvíce jich pochází ze států Karnataka, Andhra Pradesh a severního Rajasthanu. Velký počet dívek pochází také z Bangladeše a Nepálu, odkud byly nalákány na role v indických filmech, na což děti, s vidinou lepší budoucnosti slyší.

Do nevěstinců často své děti prodávají sami rodiče, aby tak splatili jejich dluhy. 15%

dětských prostitutek jsou tzv. *Devdasi*, to je označení pro dívky, které jsou zasvěcené bohyni Yellamma, jako služebnice boží. Tyto dívky se zasvěcují již v brzkém věku a ročně se jich zasvěťí 4 000 až 5 000. Dívky devdasi nemají nikdy možnost se vdát a po celý život musejí pracovat jako nejlevnější prostitutky. Odhaduje se, že v hlavním městě Dillí je polovina z prostitutek devdasi. V roce 1935 vlády tyto praktiky zakázala, ale i přesto jsou po celé Indii stále běžné.

Na vzestupu je v Indii poslední dobou také sexuální turistika. A to se zasadili převážně Arabové, kteří během června a září kvůli sexu do Indie přijíždějí. Za sex s pannou, jsou Arabové, ale i např. Korejci ochotni zaplatit nemalé částky, což vede k počtu dalších a dalších mladých dívek, které jsou k prostituci nuceny.

Podmínky, v jakých dívky žijí, jsou naprosto nevyhovující a šokující. Většinou se musí deset dívek vměstnat do místnosti 10 x 10 metrů. Není výjimkou, že dívky jsou často také drženy v klecích. Obvykle je majitelé nevěstinců často také bijí a dávají jim jen jedno jídlo denně. Aby byly dívky více ovladatelné a moc se nevzpínaly, jsou nuceny kouřit, marihuanu, hašiš nebo žvýkat betel.⁵¹

Velké procento dívek nucených k prostituci trpí pohlavně přenosnými nemocemi. Žádná lékařská péče zde téměř neexistuje, velké procento dívek tak trpí syfilidou, kapavkou, ale i AIDS, které se poslední dobou v Indii rozmáhá, a dalšími pohlavními chorobami. Dále také dívky trpí běžně svrabem, TBC a infekčními onemocněními od špatně ošetřených ran po bití. Velmi často také mnoho dívek otěhotní. Potraty jsou následně prováděny ve velice nesterilním prostředí s nevhodnými a nesterilními nástroji, např. rezavými jehlicemi atp. Osoby provádějící potraty ve většině případů nemají žádné zdravotnické vzdělání. Toto všechno je příčinou, že mnoho malých prostitutek umírá.

Ze všech druhů dětské práce, má prostituce na psychický stav dětí nejhorší dopady. Je mnoho případů, kdy tyto děti po několika týdnech až letech oněměly, trpěly panikou, stihomamem, jejich mentální vývoj se zastavil a postihli je další fyzické nemoci. V mnoha případech, kdy se děti podaří z prostituce vymanit, se mnohdy jejich psychiku nepodaří zlepšit natolik, aby mohly vést plnohodnotný život, a po zbytek života musejí žít v ústavech pro duševně nemocné.

V Indii existují dva zákony, které prostituci a dětskou prostituci zakazují. Zákon z roku

⁵¹ Betelové sousto (neboli pinang) je rostlinná omamná droga, která se žvýká zejména v jihovýchodní Asii.

1935 o zákazu praktik devdasí, již zmiňovaný. A druhým zákonem je Zákon o nemorálním obchodování z roku 1987, který zakazuje obchodování s lidmi za účelem prostituce a dětské prostituce, týkající se také prostituce chlapecké. Viníkům, kteří zákon poruší, hrozí tresty od sedmi let až po doživotí. Problémem ale je, že policisté, kteří by měli tento zákon postihovat a snažit se o vymýcení této problematiky, jsou právě nejčastěji pravidelnými zakázníky těchto dívek. Služby využívají bez toho, aby za ně platili. Proto také v posledních letech vláda nařídila, aby jako policistky ohledně této problematiky pracovali ženy a dohlédly tak na vymýcení tohoto problému ⁵²

Další těžké práce

Ruční tkaní vlněných koberců, práce v kožedělném průmyslu, výroba umělých drahokamů, práce v dolech a v kamenolomech.

Zpráva ILO o boji s dětskou prací vyzdvihuje, že byl v posledních letech zaznamenán velký pokles v oblasti nejhorších forem dětské práce, a to o 26%. V nejbližších letech by se tak organizace ILO chtěla zaměřit především na další pokrok v tomto směru. Jejím cílem je úplně odstranit nebezpečné formy dětské práce do deseti let. ⁵³

⁵² *Child labour in India* (online). 2008 (cit. 2011-25-06). Dostupné na WWW: <http://www.childlabor.in/child-labour-in-india.htm>

⁵³ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy, Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit. 2011-18-06). Dostupné na WWW: <http://www.stopdetskepraci.cz/index.php?id=174>

7. SVĚTOVÉ ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU DĚTSKÉ PRÁCE A VZDĚLÁVÁNÍM

7.1. UNICEF

Dětský fond OSN – UNICEF je hlavní světovou organizací, která se celosvětově zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje.

Založen byl v roce 1946, původně jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci (United Nations International Children's Emergency Fund) pro pomoc dětem, postiženým 2. světovou válkou. Od roku 1953 se UNICEF, již pod názvem United Nations Children's Fund, stal trvalou součástí Organizace spojených národů, specializovanou na programovou pomoc strádajícím dětem celého světa.⁵⁴

UNICEF působí svými programy téměř po celé Indii, ve všech indických státech.

V jižní Indii ve státech:

Andhra Pradesh: East Godavari, West Godavari, Krishna, Chittoor, Anantapur,
Kurnool, Hyderabad.

Karnataka: Bangalore Rural, Chikmagalur, Chitradurga, Gulbarga, Hassan, Mysore,

Raichur, Shimoga, Tumkur, Uttara Kannada.

⁵⁴ UNICEF: *O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-24-06). Dostupné na WWW:
<http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=1>
<http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

Kerala: Malappuram, Kottayam.

Tamil Nadu: Chennai, Dharmapuri, Tirunelveli, Kanchipuram.

7.1.1. Strategie pro počátek 21.století

Celosvětové hnutí ve prospěch dětí

„V roce 2001 se UNICEF stal iniciátorem Celosvětového hnutí ve prospěch dětí (Global Movement for Children). Význačnými zastánci tohoto hnutí jsou významní světoví představitelé politiky, kultury, sportu a dalších oblastí společnosti (např. Nelson Mandela a jeho manželka Graça Machel, Michael Douglas, Susan Sarandon), podporují jej miliony lidí různých profesí z celého světa.

Celosvětové hnutí ve prospěch dětí je při své činnosti vedeno snahou ovlivňovat vůdčí osobnosti a představitele států, aby veškerá jejich rozhodnutí přihlížela k zájmům dítěte a aby za svá rozhodnutí nesli zodpovědnost.

Toto hnutí může podpořit každý dospělý člověk tím, že se bude přímo podílet na změnách ve prospěch dětí v zemi, ve které žije, nebo v jejím užším společenství – ve městě, obci, v rodině. V hnutí hrají klíčovou roli i děti samotné. Princip hnutí měnit svět pro děti spolu s dětmi, znamená podporovat práva dětí, uspokojovat jejich základní potřeby a naslouchat jim – tj. znamená i účast dětí na životě společnosti vyjadřováním svých názorů k rozhodnutím společnosti v záležitostech, které se jich týkají.

7.1.2. Cíle UNICEF pro 21. století

Cíle jsou zaměřeny na rozvoj 3 základních oblastí, nutných pro zdravý růst a vývoj dětí a mládeže. Tyto cíle, které by při jednotném zapojení světové veřejnosti mohly být splněny v rozpětí jedné generace, jsou následující:

- ▲ Usilovat o zdravý vstup dětí do života a o jejich výchovu ve starostlivém a podnětném prostředí, které jediné je zárukou plného rozvoje jejich fyzických, emocionálních i intelektuálních předpokladů.
- ▲ Zajistit, aby se dostalo všem dětem, včetně těch nejchudších a nejvíce znevýhodněných, alespoň kvalitního základního vzdělání.

- ▲ Zajistit pro dospívající děti a mládež natolik podnětné prostředí, aby v něm mohli plně rozvinout svůj nejlepší osobní potenciál, zapojit se do života společnosti a být pro ni prospěšní.

7.1.3. Cíle, k jejichž splnění se nejpozději do roku 2015 zavázaly členské země OSN

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad

- Snížit o polovinu počet lidí, kteří přežívají za méně než 1 dolar denně
- Snížit o polovinu počet lidí, kteří strádají hlady

2. Zajistit všeobecné základní vzdělání

- Zajistit, aby všechny děti (chlapci i dívky) ukončily v plném rozsahu základní školní docházku

3. Zajistit rovnost podle pohlaví, posílit postavení žen

- Odstranit nerovnost podle pohlaví v dostupnosti základního a vyššího vzdělání (nejlépe do roku 2005), na všech stupních do roku 2015

4. Snížit dětskou úmrtnost

- Snížit o dvě třetiny míru dětské úmrtnosti do 5 let věku

5. Zlepšit stav zdraví matek

- Redukovat o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti

6. Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem

- Zastavit šíření HIV/AIDS a započít se snižováním jeho výskytu
- Zastavit rozsah onemocnění malárií a dalšími nemocemi a započít se snižováním jejich výskytu

7. Zabezpečit udržitelnost životního prostředí

- Včlenit principy udržitelného rozvoje do národních strategií; bránit ztrátám zdrojů životního prostředí
- Snížit o polovinu množství obyvatel planety, kteří nemají přístup k pitné vodě
- Zlepšit významně životní podmínky pro minimálně 100 milionů lidí, žijících v chudinských čtvrtích (slumech), do roku 2020

8. Rozvíjet celosvětové partnerství pro rozvoj společnosti“⁵⁵

7.2. ILO

International Labour Organization byla založena v r. 1919, od r. 1946 je specializovanou agencí systému OSN. Sídli v Ženevě.

Cílem ILO je zlepšování pracovních a životních podmínek přijímáním mezinárodních pracovních úmluv a doporučení stanovujících minimální standardy v oblastech jako jsou mzdy, pracovní doba a podmínky zaměstnání a sociální jistoty. ILO se zabývá rovněž výzkumem a aktivitami technické kooperace včetně přípravy na povolání a rozvoje managementu s cílem podpory demokracie a lidských práv, snížení nezaměstnanosti a chudoby, jakož i ochrany pracujících.⁵⁶

ILO se zaměřuje na spolupráci s dalšími organizacemi, zejména Organizací pro výživu a zemědělství (FAO) a Mezinárodním fondem pro rozvoj zemědělství (IFAD) Problémy rozvoje venkovských oblastí jsou v mnohých částech světa velmi komplikované, a proto i v této oblasti se ILO snaží o spolupráci a jednání. Spolu s dalšími organizacemi tak vzniklo *Partnerství pro zemědělství bez práce dětí*. Zúčastněné organizace mohou sehrát cennou roli, protože mají důležitou vazbu na místní podmínky a vykonávají vliv na státní i nestátní složky podílející se na zemědělské produkci v jednotlivých zemích.

Ve své zprávě o světovém rozvoji ILO uvádí: „Aby zemědělství a rozvoj venkova byly trvale udržitelné, nemohou být založeny na vykořisťování a práci dětí. Když nesoustředíme úsilí na vyloučení práce dětí v zemědělství, nebude možné splnit stanovené úkoly v oblasti nejhrošších forem práce dětí.“

Konkrétně je zejména zapotřebí:

- důsledně uplatňovat právní předpisy týkající se práce dětí a školní docházky;
- zajistit, aby děti nevykonávaly v zemědělství práce, které jsou pro ně rizikové;
- prosazovat strategie a programy pro rozvoj venkovských oblastí s cílem zlepšit životní podmínky a soustředit pozornost na zdravý vývoj dětí;

⁵⁵ UNICEF: *O dětských právech* (online). 2004-2010 (cit 2011-24-06). Dostupné na WWW:

<http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=1> <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=30&zp=17>

⁵⁶ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: ILO* (online). není uvedeno (cit. 2011-22-06). Dostupné na WWW: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/ilo_mezinarodni_organizace_prace/index.html

- překonat existující mezeru mezi úrovní vzdělávání ve městech a na venkově a mezi chlapci a dívkami;
- podporovat zaměstnanost mládeže v zemědělství a ve venkovských oblastech.⁵⁷

7.2.1. IPEC

IPEC je specializovaná agentura v rámci ILO, která se zabývá problematikou dětské práce. International Programme on the Elimination of Child Labour, byla založena v roce 1992. Mezi hlavními cíli je spolupráce s vládami těch zemí, ve kterých se dětská práce vyskytuje. V roce 2006 IPEC aktivně působil v 88 zemích světa. IPEC také spolupracuje s velkým množstvím dalších nevládních organizací, s univerzitami, náboženskými organizacemi, komunitami, ale i soukromými podniky.

V Indii se IPEC snaží eliminovat dětskou práci několika způsoby: pomáhá indické vládě s tvorbou a implementací zákonů týkající se dětské práce, zaměřuje se na vzdělávání dětí a publikuje zprávy o dětské práci v Indii.

IPEC od samého svého počátku, od roku 1992, spolupracuje s indickou vládou. Ve stejném roce bylo podepsáno Memorandum o porozumění, čímž se Indie zavázala k potírání dětské práce a IPEC jí v tom má pomáhat. Při této spolupráci s IPEC byl spuštěn národní program boje proti dětské práci a byla ustavena National Steering Committee – Národní řídicí komise.

⁵⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Dohlédneme za obzor vyloučení dětské práce?* (online). 2007 (cit. 2011-24-06). Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/5250>

8. ČESKÉ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V JIŽNÍ INDII

8.1. Člověk v tísní

Obecně prospěšná společnost Člověk v tísní vznikala od roku 1992 jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. V roce 1999 byla zaregistrována jako obecně prospěšná společnost. Působí po celém světě, včetně Indie.

Zaměřuje na sekce:

- Sekce humanitární a rozvojové pomoci
- Programy sociální integrace
- Informační a vzdělávací projekty

8.1.1. Kampaň STOP dětské práci, je lepší chodit do školy

Evropskou osvětovou kampaň STOP dětské práci, je lepší chodit do školy, realizuje Člověk v tísní spolu s partnery Alliance 2015⁵⁸

⁵⁸ Concern (Irsko), Hivos (Nizozemsko), DWHH (Německo), Ibis (Dánsko) a Cesvi (Itálie) ve spolupráci s třemi holandskými organizacemi: Spojené školské odbory (Algemene Onderwijsbond), FNV a India

Kampaň se snaží upozornit českou i evropskou veřejnost, že zamezení dětské práci, lze dosáhnout jen tak, když všechny děti budou mít možnost se řádně a plnohodnotně vzdělávat.

Cílem kampaně je tedy dosáhnout toho, aby do roku 2015, kdy mají být splněny Rozvojové cíle tisíciletí, každé dítě získalo řádné a nepřerušované vzdělání po dobu nejméně 8 nebo 9 let.

Smyslem kampaně je zároveň připomínat politikům jejich mezinárodní závazky na poli vzdělávání a dětských práv a zasazovat se o větší angažovanost evropských i světových aktérů v řešení problému dětské práce.

Cíle kampaně:

- Hlavním cílem kampaně je přispět k naplnění rozvojového cíle tisíciletí
- dosažení základního vzdělání pro všechny děti do roku 2015 a to za předpokladu, že budou odstraněny všechny formy dětské práce ve světě a děti budou mít možnost se řádně a plnohodnotně vzdělávat.
- Zvýšit informovanost české, ale i evropské veřejnosti o problému dětské práce ve světě a nastínit možnosti jeho řešení.
- Upozornit na dopady dětské práce nejen na život dětí, ale i na celosvětový problém chudoby ve světě.
- Podnítit firmy k společenské odpovědnosti a možnostem řešení problému dětské práce.
- Podnítit a povzbudit veřejnost k apelování na politiky a další veřejné činitele, aby aktivně plnili závazky ČR v oblasti rozvojové spolupráce a boje proti dětské práci

Aktivity kampaně, kterými se kampaň snaží podpořit a naplnit stanovené cíle:

- Informační materiály, které se snaží přiblížit a upozornit na problém dětské práce

- Vzdělávací akce, besedy a semináře, jak pro širokou veřejnost, tak pro vysokoškolské studenty a učitele
- Semináře pro zaměstnance státní správy a korporátního sektoru
- Práce s médii a novináři – podpora cest novinářů do oblastí globálního Jihu⁵⁹
- Čtyřstránkové tematické přílohy věnované problému dětské práce v českých celostátních denících
- Zařazení tématu dětské práce do studijních materiálů středních a základních škol
- Veřejné akce k Mezinárodnímu dni proti dětské práci (12.6.)
 - Filmový spot zaměřený na občany - spotřebitele

Všechny vyspělé státy mají v programech podporu prosperity nových generací a zprávy o zneužívání dětí jsou vnímány spíše jako zavrženíhodné excesy jednotlivců. Problémy dětské práce se zdají být vzdálené. V globálním měřítku se však práce dětí jeví jako závažný problém, s nímž se lidstvo přes dosažený ekonomický pokrok dosud nedokázalo vyrovnat.

„Již tento letný pohled naznačuje, že k splnění cílů, které si mezinárodní společenství vytyčilo, bude nutné vynaložit koordinované a dlouhodobé úsilí a předpokladem bude i pevná politická vůle. Zákazy a kontroly mohou přinést dílčí úspěch při potírání nejhorších forem práce dětí, jejich celkové vyloučení a postupná plná realizace práv dítěte budou však vyžadovat dlouhodobou práci na základě analýz místních situací, jejímž základem bude dosáhnout změny postojů lidí a zlepšení ekonomických podmínek postižených oblastí. Zkušenosti z projektů ILO ukazují, že investice do vyloučení práce dětí se vyplatí. Úkol přijatý v Miléniové deklaraci OSN, podle kterého by do r. 2015 měly všechny děti mít možnost ukončit základní školní vzdělání, je však ohromný. Zpráva týkající se programu Vzdělání pro všechny (EFA) za r. 2007 uvádí, že 77 milionů dětí školního věku není dosud zapsáno do školy. K tomu je třeba přičíst nepravdělnou školní docházku, její přerušení a nedokončení z převážně ekonomických důvodů. Jen dobudování sítě škol a příprava učitelů

⁵⁹ Země tzv. chudého *globálního Jihu* jsou charakterizované nestabilní politickou a ekonomickou situací doplněnou o aspekty demografické (výrazný populační růst), ekologické (přírodní katastrofy: extrémní sucha, hladomory), ale i psychologické (přirozená touha člověka získávat, poznávat nové atd.). Oproti tomu *globální Sever* tvoří země tzv. bohatého severu, charakteristické politickými svobodami, stabilitou a víceméně prosperující ekonomikou země tzv. bohatého severu, charakteristické politickými svobodami, stabilitou a víceméně prosperující ekonomikou.

představuje ohromný problém.“⁶⁰

Zásady kampaně Příloha č. 3

8.2. Charita Česká republika

Charita Česká republika je nezisková humanitární organizace, která je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice s více než stoletou historií.

Hlavní činností Charity ČR je pomoc potřebným na území ČR. Stále větší měrou se podílí také na humanitární a zejména rozvojové pomoci do zahraničí.

Indie byla první zemí, v níž Charita Praha zahájila v r. 1993 svou rozvojovou pomoc. Prvním projektem byly Adopce na dálku a Charita Praha tak v České republice jako první organizace představila tuto formu adresné pomoci - sponzorování nejchudších dětí v jejich vzdělávání.

V průběhu let se činnost Charity Praha v Indii rozšířila, dnes do Indie putuje největší díl zahraniční pomoci. Rozvojové programy jsou komplexní, neomezují se na podporu vzdělávání. Působí v mnoha dalších oborech – např. v zemědělství, zdravotnictví, místním rozvoji. Na realizaci projektů spolupracuje Charita Praha v Indii s 30 místními partnerskými organizacemi ve svazových státech Karnataka, Tamilnadu, Andhra Pradesh a Západní Bengálsko.

Probíhající projekty:

Podpora vzdělání

- ▲ Adopce na dálku
- ▲ VŠ studium indické studentky v ČR
- ▲ Rozšíření Zdravotní školy sv. Ignáce - zřízení univerzitního oboru pro zdravotní sestry
- ▲ Vzdělávací programy pro ženy a mládež
- ▲ Konstrukce a vybavení mateřské školy a dětského hřiště
- ▲ Zkvalitnění výuky na Sacred Heart Convent School v Hirebile, Chikmagalur
- ▲ Výstavba vyšší odborné školy Mother Teresa College
- ▲ Výuka počítačů na St. Joseph Higher Primary School

⁶⁰ *STOP dětské práci je lepší chodit do školy, Co je dětská práce* (online). není uvedeno (cit 2011-14-06). Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/stop_detska_praci1.pdf

- ⤴ Výuka počítačů a zřízení komunitní knihovny ve vesnici Itga
- ⤴ Zavedení výuky počítačů na základní a střední škole v Modankapu

Místní rozvoj a zdroje obživy

- ⤴ Program rozvoje vesnických žen
- ⤴ Projekt celkového rozvoje vesnických komunit Hassanu se zaměřením na pomoc ženám a jejich rodinám
- ⤴ Projekt celkového rozvoje vesnických komunit
- ⤴ Rozvojové programy pro matky dětí podporovaných na dálku
- ⤴ Pitná voda pro studenty odlehlých oblastí Severovýchodní Indie
- ⤴ Výstavba víceúčelové haly v areálu Maria Kripa Social Centre ve vesnici Santhpur
- ⤴ Projekt celkového rozvoje vesnických komunit v oblasti Siddakatte, Rai, Vamadapadav Daregudde, Renjal a Hukratte v regionu Moodbidri, stát Karnataka, jižní Indie.

8.2.1. Adopce na dálku

Za roční částku 4.900 Kč získá dítě v Indii školné, školní pomůcky, uniformu a základní zdravotní péči. 5% částky podporuje rozvoj komunity (např. kurzy alfabetizace pro rodiče/opatrovníky dětí, rekonstrukce škol a další). Pomoc je velmi osobní, dítě píše svému „adoptivnímu rodiči“ 2 dopisy ročně, posílá vysvědčení a jednou ročně svoji novou fotografii. „Adoptivním rodičem se může stát jednotlivec, ale i rodina, skupina přátel, třída, škola či firma.“⁶¹

Jednou z oblastí, kde nejchudším z nejchudších Česká charita prostřednictvím projektu Adopce na dálku pomáhá, je město Mangalore ve státě Karnataka. Díky penězům českých adoptivních rodičů, zde mění dětem ze slumů jejich osud.

Na okraji přístavního města Mangalore stojí katolický klášter, kde žijí sestry, které pomáhají dětem, jež žijí v nouzi. Hledají hlavně rodiny, ve kterých chybí otec nebo matka, a pak rodiny, v nichž nemají žádné peníze. O potřebných jim říkají učitelé nebo lidé z vesnic. Mnoho dětí zde potřebuje pomoc, ale nemůžou uspokojit všechny. Proto je to především o štěstí, jaké dítě bude do projektu Adopce na dálku vybráno. Mangalúrský klášter v roce 2006 zajišťoval školní docházku pro 1700 dětí, z nichž 750 má donátory z Česka.

⁶¹ *Arcidiecézní charita Praha: Adopce na dálku* (online). 2011 (cit. 2011-25-06). Dostupné na WWW: <http://praha.charita.cz/rs/adopce-na-dalku/>

Dítěti v Indii pomůže 14 korun denně. Z peněz dárců se pořídí školní uniforma, knihy, sešity, školní batohy, ale i takové věci, jako jsou třeba deštníky. V době dešťů by se bez nich děti nedostaly do školy.

Děti svým dárcům píší dvakrát ročně. První dopis posílají společně se zprávou o prospěchu na konci školního roku. Druhý dopis je pak přání k vánočním svátkům. Protože děti většinou neumí ještě anglicky a jejich dopisy se musí překládat, není možné si psát častěji.

Děti zařazené do projektu sponzorství často pocházejí z nejchudších vrstev nedotknutelných. Postavení nedotknutelných je i v této oblasti stále prachbídne. Žijí často ve stanových městečkách a jejich majetek tvoří sotva jeden hrnec a jedna deka. Ve městě ani na venkově není pro nedotknutelné jiná práce, než která jim je určená. Pomoci jim může jediné škola a vzdělání, a děti dobře vědí, že je to jediná cesta k lepší budoucnosti.⁶²

8.3. Občanské sdružení Bindu

Protože mi tato problematika dětí v jižní Indii není lhostejná, rozhodla jsem se v listopadu 2010 založit občanské sdružení, na podporu vzdělávání dětí v jižní Indii.

Cílem sdružení:

- ♣ shromažďování finančních prostředků pro zajištění lepších podmínek ve školách, v nejchudších částech jižní Indie
- ♣ nákup školních potřeb a školního vybavení
- ♣ spolupráce s místními neziskovými organizacemi, které podporují základní školství
- ♣ zlepšení podmínek školských pracovníků
- ♣ charitativní činnost zaměřená na děti z nejchudších rodin
- ♣ osvěta v rámci problematiky dětské práce a situací v Indii
- ♣ vyhodnocení účelnosti forem podpory s ohledem na místní podmínky
- ♣ mapování současné úrovně školství v jižní Indii

⁶²

BUDÍNSKÝ, Libor. *Svět na dosah*, Praha, Universum, 2006, s. 18-23. ISBN 80-242-1705-8

V lednu na začátku tohoto roku se mi v Indii v městečku Puttaparthi (150 km od Bangalore, stát Andra Pradesh) podařilo za občanské sdružení Bindu, navázat úžasnou spoluprací s nadací Childrens Project Trust (CPT) Tuto americko-indickou nadaci založili američtí manželé, kteří v Indii žijí a působí již přes 8 let. Starají se zde o děti bez domova a děti zneužívané. Tito manželé Michael a Aleli zde založili něco podobného jako dětský domov rodinného typu. Sami pak hovoří o tom, že to není nadace, ale domov. Nyní se starají o 35 dětí z ulice a smetiště, jejichž rodiče nejsou schopni se o své děti starat, protože jsou buď těžcí alkoholici, kteří děti zanedbávali a nutili je žebrať, a vydělávat jim na alkohol nebo se dětí úplně zřekli. CPT těmto dětem poskytlo láskyplný domov a kvalitní vzdělání, na kterém se podílejí dobrovolní učitelé z celého světa. Nyní se v džungli v horách, blízko Mysore (stát Karnataka), vesnička Coorg, staví velký projekt, kde najde domov a vzdělání na 120 opuštěných dětí z ulice. Na tuto stavbu a podporu dětí je potřeba stále spoustu peněz, které se získávají od dobrovolných sponzorů.

CPT se snaží být centrem lásky, centrem vzdělání a centrem pro pozitivní růst, v jehož středu stojí děti. K tomu přispívají lidé ze všech koutů světa, nejen finančními příspěvky, ale i návštěvami, při nichž se podílejí o své nejrůznější zkušenosti. To umožňuje dětem, aby vyrůstaly jako světoobčané. CPT se snaží děti vést k disciplíně a samostatnosti, děti mají aktivity celý den, již od časného rána. Vstávají každý den v půl páté ráno, kdy se začíná modlitbami a meditací, pak se učí zpívat bhadžány (indické posvátné písně), recitovat mantry (posvátné pradávne slabiky), cvičí se joga, učí se indické kultuře, co znamenají jejich bohové a bohyně, indickým jazükům – telugu, hindi a kannadě. Každé dopoledne je tedy rozděleno na čas modlitby, čas snídaně, čas učení, čas pro hry, pro tělocvik, čas školní výuky a oběda. Odpoledne je zase rozvrženo na čas určený ke hře, po skončení školního vyučování a k následnému studiu. Před spaním je jedna hodina volna, kdy se děti věnují ručním pracím, kreslení, pletení či četbě. V přesně určenou dobu pak chodí spát. O víkendech mají děti program volnější a podnikají různé volnočasové aktivity. Děti se musí tomuto rozvrhu naučit přizpůsobit a dodržovat ho, je to pro jejich růst a vývoj velmi nutné. Než přišly do CPT neměly děti žádné sociální návyky a žádnou výchovu. Ty děti které měly to „štěstí“ a mohly chodit do školy, z nich ve většině případech utíkaly, protože zde byly velmi tvrdě bity holí. Děti vypovídají, že když neznaly látku na z paměť a neuměly ji odříkat, dostali několik velkých ran holí. Často školu opouštěly s velkými modřinami a šrámy. V několika případech pak byly dívky na internátech i znásilňovány a následně ještě zbity.

Děti přicházející do CPT jsou v bídném stavu, zneužívané a v mnoha případech nemocné a psychicky traumatizované. V CPT se každému dítěti dostává velké osobní péče,

ošetření, trpělivosti a lásky. Mnohdy CPT pracuje i s rodinami dětí, kterým se snaží pomoci z těžké životní situace, dodávat léky či finanční prostředky. Mnoho dětí pochází z rodin, kde jsou oba rodiče alkoholici či otec, který následně bije matku. Většina těchto dívek pak pochází z rodin, kdy rodiče jejich matky dohodli její sňatek s alkoholikem a mladé ženě nezbyvalo, než se k němu přidat a taky pít. To ve většině případech také mělo čekat tyto dívky. Michael a Aleli se snaží s těmito rodinami promlouvat a nelegálním sňatkům zabránit, a dítěti nabídnout lepší budoucnost v podobě vzdělání. Aleli dívkám často zdůrazňuje, že nemusí dopadnout jako jejich matky a vdávat se nemusejí, když nechtějí. Učí je, že to jsou silné a svobodné ženy, a nemusejí mít z ničeho v životě strach. Dívkám to velmi pomáhá, najít ztracenou sebedůvěru a vybudovat si vlastní váhu sebe sama.

CPT je anglickou školou středního stupně (English medium school), řídící se indickými osnovami. Děti zde velmi rychle mluví plynně anglicky, přestože sotva znaly jen několik málo slov, když sem přišly. Žáci se učí podle státních (sekulárních) osnov a podrobují se státním zkouškám. Jejich hlavním cílem pak je, aby na konci vzdělání dětí, byl hlavně dobrý charakter. Učí děti lásce, pokoře a službě ostatním. Až se přestěhují do Coorg stanou se registrovanou školou.

Všechny tyto děti z ulice jsou první generací, která má možnost se učit. Jejich rodiče ani prarodiče nikdy nechodili do školy. CPT se snaží dát těmto dětem kvalitní vzdělání, je to jediný možný a nejúčinnější krok, aby byla těmto dětem dána možnost vymanit se ze života, do kterého byly uvrženy a mohly si pak sami vybrat, jak svůj život chtějí prožít.

Vzdělání spolu s láskou a péčí jsou nejdůležitějšími nástroji k prolomení kruhu chudoby a zneužívání, v němž tyto děti žijí. Proto musí jejich vzdělání mít tu nejvyšší úroveň. Učitelé jsou zde nejdůležitějším faktorem při probouzení a dalším pěstování radosti z učení u každého dítěte s následným rozvinutím jeho vloh. Jelikož tyto děti nemají rodinu, učitel jim musí nahradit také matku. Proto zde učitele pro děti vybírají především hlavně podle jejich dobrého charakteru, lásky k dětem a chtění jim láskyplně a trpělivě něco předat.

Velký důraz je zde kladen na duchovní výchovu:

„Žijte v lásce, to je cesta k Bohu. Spatřujte Jednotu všeho a všech, ke každému se chovejte stejně. Uvědomte si, že Bůh je v každém a všude, na celém světě.“⁶³

To je hlavní učení, které chtějí, aby se odráželo ve způsobu, jak jejich děti vyrůstají a jak se vyvíjejí, neboť Bůh je láska.

⁶³ GAZE, Jenifer, *Malí prosebníci*. Vyšehrad, 2011

Tento model, jak dětem pomoci a zároveň z nich vychovat velmi hodnotné a morálně čisté osobnosti, mě velice oslovil. Osobně jsem byla i navštívit stavbu v horách, která je od současného domova dětí vzdálena 12 hodin cesty a celý tento projekt mě uchvátil. Děti zde najdou nádherný láskyplný domov, bezpečné zázemí a kvalitní vzdělání, společně s ekologickou farmou, kterou se budou starší děti učit pomáhat obhospodařovat. Vidím v této nadaci a v tomto projektu velký smysl, jak opravdu může západní svět těmto dětem pomoci k lepší a šťastnější budoucnosti a zároveň tak inspirovat svět, proč stojí za to pomáhat.

Občanské sdružení Bindu věnovalo v Indii této organizaci 10 000 Kč, které se za krátký čas podařilo získat od sponzorů. Dále také spoustu dovezených plyšových hraček a školní potřeby typu sešity a propisovací tužky. Nyní bylo na účet pro tyto děti posláno dalších 10 000 Kč, které se podařilo od sponzorů nashromáždit. Dohromady tedy cca 50 000 rupií, což jsou v Indii velké peníze, za které se dá pro děti a jejich vzdělávání spoustu pořídít.

Podařilo se odtud také dovést krásnou knihu s dojemnými příběhy a těžkými životními osudy těchto sirotek, společně s příběhem vzniku Children's Project Trust. Ke knize jsme dostali autorská práva a velké poděkování, za zájem, nechat knihu přeložit do českého jazyka a následně v České republice vydat. Nyní se knihu již podařilo přeložit, finanční prostředky na její vydání se již také sehnaly a kniha právě vyšla v 1 500 výtiscích. Cena je 100 Kč a celých sto korun poputuje prostřednictvím Bindu těmto dětem do Indie.

Strávila jsem v Indii s těmito dětmi nádherné a nezapomenutelné chvíle. Děti jsou moc šikovné, disciplinované, pracovité, chytré a vděčné, že mají možnost lepšího života a domov. Přes velké šrámy, které si tyto děti nesou na duši z prvních let svého života na ulici, působí vesele a spokojeně. Díky nadaci Children's Project Trust je o ně úžasně postaráno, s veškerou láskou a péčí, a tvoří tak jednu velkou harmonickou rodinu. Moc se mi líbí, jak se zde o děti starají a vedou je cestou lásky a služby. Děti jsou velmi dobrosrdečné a pokorné. Doufám, že se podaří prostřednictvím Bindu tyto děti co nejvíce podporovat.

Velké poděkování patří Nadaci Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových za poskytnutí cestovního stipendia, k uskutečnění této cesty do Indie, v lednu 2011.

ZÁVĚR

Prolomit začarovaný kruh dětské práce a problematiky vzdělávání, je velký problém, nelehký úkol a běh na ještě velmi dlouhou trať. Tato problematika se týká globálně celého světa, nejenom Indie. Je velmi smutné, že v jednadvacátém století musí miliony dětí pracovat, jen aby následně přežily, a musí se vzdát vidiny lepší budoucnosti, a smířit se s tím, že je v jejich životě nečeká už nic lepšího. A to jen proto, že nebyla dodržena jejich základní lidská práva, jako právo na dětství a vzdělání.

Lidé v současné době raději zkupují nesmyslné pozemky na Měsíci, za miliony dolarů a utrácí se neuvěřitelně vysoké částky, za výrobu zbraní na zabíjení lidí... A osud lidstva jako takový, který je právě v potenciálu dětí, je až druhořadý, ne-li ještě někde ve vzdálenějším horizontu. Pouhé jedno procento těchto peněz, které světové vlády vynaloží na zbrojení, by při investici do vzdělání těchto dětí, okamžitě pomohlo vyřešit jejich budoucnost a vymýtilo by možnost jejich zneužívání. Především se tedy na řešení tohoto negativního jevu musejí začít opravdu aktivně podílet světové vlády a vnést tak následně do světa velkou osvětu, co se této problematiky týká. Je zřejmé, že bez součinnosti vlád celého světa, se tento problém nepodaří vyřešit. Celosvětový zájem veřejnosti by měl být tím hlavním katalyzátorem, který by spustil zásadní řešení tohoto úkolu.

V Indii je velký problém, při tak velkém počtu obyvatelstva a velké rozloze země,

všechny zákony a zákazy dětské práce kontrolovat. Indie velmi potřebuje vzdělané obyvatelstvo, bez tohoto základního kroku, se tento problém nehne z místa a situace se tak bude nadále zhoršovat. Investice do vzdělání je to nejdůležitější, co pro svou budoucnost tato země může udělat.

Společně s tím také odmýtyzovat zažitě názory, že žena nepotřebuje vzdělání, že vše co bude k životu potřebovat, se naučí doma. Čím více bude v Indii vzdělaných žen, tím více to indické společnosti prospěje. Ženy si tak lépe uvědomí svou hodnotu a budou mít následně šanci na lepší, a svobodnější budoucnost, o které budou moci rozhodovat jen ony samy a nikdo jiný. Následně si pak budou ženy více vědomy důležitosti vzdělání v rámci budoucnosti svých dětí a děti se tak budou snažit posílat do školy.

Důležité je také vést diskuse s místními obyvateli o tom, proč je důležité posílat jejich děti do školy. Vyvíjet větší tlak na vládu ohledně legislativy a sankcí za nedodržování zákonů za zákaz dětské práce. Zavést více státních škol a zdarma s tím i školní pomůcky, a uniformy, a přivést do škol větší počet kvalitních učitelů. Dále více spolupracovat s mezinárodními organizacemi jako např. UNICEF, UNIFEM, ILO..., více podporovat adopci na dálku, adopce osiřelých dětí do zahraničí a možnost dobře ohodnocené práce pro rodiče.

Každý z nás, jako spotřebitel, by se měl zamyslet nad tím, jaké zboží kupuje. Zda není vykoupeno těžkou dětskou prací a zda jeho koupí nepodporuje zneužívání dětí. Každé dítě na světě si zaslouží právo na život, na lepší budoucnost a na bezstarostné dětství.

Summary

The aim of this work is to describe child labour in south India and indian education. Indian government says that in India work „only“ 17 000 000 of children but UNICEF says that the number of working children in India is twice as high and another not government organisation even say that this number is over 100 000 000. Indian children work in almost all industrial branches and services, for example silk indusry, c, beedi cigarettes making, agriculture and also prostitution. Indian government has lots of laws which ban child labour, but their observance is problematic. Several international organizations, for example UNICEF, UNIFEM and ILO, have some programmes for combatting against child labour. This issue is very serious. It is very important to promote the education of children in India and give them a chance for a better future.

